

Programmet för bekämpning av våld mot kvinnor 2020–2023

Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2021:1

Programmet för bekämpning av våld mot kvinnor 2020–2023

Justitieministeriet 2021

Justitieministeriet

ISBN PDF: 978-952-259-828-8
Layout: Statsrådets förvaltningsenhet
Publikationsverksamheten
Helsingfors 2021

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	18.1.2021
Författare	Elina Ruuskanen	
Publikationens titel	Programmet för bekämpning av våld mot kvinnor 2020–2023	
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikationer, Betänkanden och utlåtanden 2021:1	
Diarie-/projektnummer	OM014:00/2020	Tema Betänkanden och utlåtanden
ISBN PDF	978-952-259-828-8	ISSN PDF 2490-1172
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-828-8	
Sidantal	69	Språk svenska
Nyckelord	våld, kvinnors ställning, förebyggande, förvaltningsövergripande	
Referat	<p>I regeringsprogrammet ingår en föresats om att utarbeta ett program för bekämpning av våld mot kvinnor. Justitieministeriet tillsatte den 28 januari 2020 en förvaltningsövergripande arbetsgrupp för att bereda bekämpningsprogrammet.</p> <p>I beredningen av programmet har man beaktat bl.a. de rekommendationer som expertgruppen GREVIO som övervakar genomförandet av Istanbulkonventionen har gett Finland, befintliga bekämpnings- och åtgärdsprogram och strategier samt annan beredning i enlighet med regeringsprogrammet i anslutning till temat, såsom totalreformen av lagstiftningen om sexualbrott, bedömningspromemorior om behovet av separat kriminalisering av hedersrelaterat våld och kvinnlig könsstympning, granskning av lagstiftningen om besöksförbud, den förvaltningsövergripande handlingsplanen mot människohandel samt granskning av läget i fråga om medling och alternativa konfliktlösningsmetoder, inklusive medling av våld i nära relationer.</p> <p>Programmets genomgående tema är förebyggande av våld. Programmet omfattar också hedersrelaterat våld och digitalt våld. Dessutom betonas arbetet med dem som begår våld samt utvecklandet av kompetensen hos myndigheterna inom förundersöknings- och straffprocesserna samt inom brottspåföljdssektorn.</p> <p>Programmet genomför från hösten 2020 till våren 2023. Arbetsgruppen följer upp genomförandet av programmet och utarbetar en rapport om genomförandet av det i början av 2023. Dessutom görs en extern utvärdering av genomförandet av programmet.</p>	
Förläggare	Justitieministeriet	
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi	

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	18.1.2021	
Tekijät	Elina Ruuskanen		
Julkaisun nimi	Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma vuosille 2020–2023		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisuja, Mietintöjä ja lausuntoja 2021:1		
Diaari/hankenumero	OM014:00/2020	Teema	Mietintöjä ja lausuntoja
ISBN PDF	978-952-259-828-8	ISSN PDF	2490-1172
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-828-8		
Sivumäärä	69	Kieli	ruotsi
Asiasanat	väkivalta, naisen asema, ennaltaehkäisy, poikkihallinnollisuus		
Tiivistelmä	<p>Hallitusohjelmaan sisältyy kirjaus naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman laatimisesta. Oikeusministeriö asetti 28.1.2020 torjuntaohjelman valmistelua varten poikkihallinnollisen työryhmän.</p> <p>Ohjelmavalmistelussa on huomioitu mm. Istanbulin sopimuksen toimeenpanoa valvovan GREVION Suomelle antamat suositukset, olemassa olevat torjunta- ja toimenpideohjelmat ja strategiat sekä muu teemaan liittyvä hallitusohjelmavalmistelu, kuten seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus, arviomuistiot kunniaan liittyvän väkivallan ja naisten sukuelinten silpomisen erilliskriminalisoinnin tarpeesta, lähestymiskieltolainsäädännön tarkastelu, ihmiskaupan vastainen poikkihallinnollinen toimintaohjelma sekä sovittelun ja vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien tilanteen tarkastelu, ml. lähisuhdeväkivallan sovittelu.</p> <p>Ohjelman läpileikkaava teema on väkivallan ennaltaehkäisy. Väkivallan muodoista ohjelmaan on sisällytetty kunniaan liittyvä väkivalta ja digitaalinen väkivalta. Lisäksi painotetaan väkivallan tekijöiden kanssa tehtävää työtä sekä esitutkinta- ja rikosprosessin sekä rikosseuraamusalan viranomaisten osaamisen kehittämistä.</p> <p>Ohjelman toimeenpanoaika on vuoden 2020 syksystä vuoden 2023 kevääseen. Työryhmä seuraa ohjelman toimeenpanoa ja laatii ohjelman toteutumisesta raportin alkuvuodesta 2023. Lisäksi ohjelman toteutumisesta teetetään ulkopuolinen arviointi.</p>		
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Julkaisun myynti/jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Justice	18.1.2021	
Authors	Elina Ruuskanen		
Title of publication	Action Plan for Combating Violence against Women for 2020–2023		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Justice, Memorandums and statements 2021:1		
Register number	OM014:00/2020	Subject	Memorandums and statements
ISBN PDF	978-952-259-828-8	ISSN PDF	2490-1172
Website address URN	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-828-8		
Pages	69	Language	Swedish
Keywords	violence, position of women, prevention, intersectoral approach		
<p>Abstract</p> <p>One of the objectives laid down in the Government Programme of Prime Minister Sanna Marin's Government is to draw up an action plan for combating violence against women. On 28 January 2020, the Ministry of Justice appointed an intersectoral working group to prepare such an action plan.</p> <p>In the preparation of the Action Plan for Combating Violence against Women, the working group took into consideration, among other things, the recommendations given to Finland by GREVIO, which monitors the implementation of the Istanbul Convention, the existing preventive and other action plans and strategies, as well as other projects related to the theme that are being prepared under the Government Programme. These include the comprehensive reform of the legislation on sexual offences, the assessment memorandums on the need for separate criminalisation of honour-related violence and female genital mutilation, the review of the legislation on the restraining order, the intersectoral Action Plan against Trafficking in Human Beings, and the review of the situation of mediation and other alternative dispute resolution methods, including mediation in cases of intimate partner violence.</p> <p>The cross-cutting theme of the Action Plan is the prevention of violence. Of specific forms of violence, the Action Plan covers honour-related violence and digital violence. In addition, emphasis is placed on the work to be carried out with perpetrators of violence and on the competence development of authorities responsible for criminal investigation, criminal procedure and criminal sanctions.</p> <p>The implementation period of the Action Plan extends from autumn 2020 until spring 2023. The working group will monitor the implementation of the Action Plan and prepare a report on it in early 2023. An external assessment of the implementation of the Action Plan will also be carried out.</p>			
Publisher	Ministry of Justice		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtionevosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

Innehåll

1	Inledning	8
1.1	Beredningen av programmet.....	11
2	Bakgrund till åtgärderna i programmet	14
2.1	Våld mot kvinnor som fenomen i Finland	14
2.2	Framsteg i bekämpningen av våld mot kvinnor	16
2.3	Annat beredningsarbete som pågår med koppling till bekämpningsprogrammet mot våld mot kvinnor	22
3	Teman i bekämpningsprogrammet och åtgärderna.....	29
3.1	Öka medvetenheten	30
3.2	Utbilda myndigheterna	32
3.3	Undersökningar och utredningar	33
3.4	Samarbetsstrukturer för förebyggande av våld i nära relationer	34
3.5	Hedersrelaterat våld som en form av våld mot kvinnor	36
3.6	Digitalt våld.....	40
3.7	Arbetet med förövare av våld i nära relationer	43
4	Åtgärder	47
4.1	Öka medvetenheten om våld mot kvinnor	48
4.2	Utbildning av yrkespersoner.....	50
4.3	Myndighetsanvisningar	53
4.4	Program för förövare av våld i nära relationer.....	54
4.5	Strukturer och regional samordning	55
4.6	Undersökningar och utredningar	57
	Källor.....	58

Bilaga 1. Bakgrundsaktörer som deltagit i workshopparna inom ramen för bekämpningsprogrammet.....	63
Bilaga 2. GREVIOs rekommendationer, som åtgärderna inom bekämpningsprogrammet är ämnade att uppfylla	66

1 Inledning

Regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering¹ konstateras att regeringen fäster särskild vikt vid att minska brott mot personlig integritet samt brott mot liv och hälsa, i synnerhet brott mot barn samt våld i nära relationer. I programmet konstateras också att det finländska systemet alltjämt har allvarliga brister när det gäller exempelvis offrens ställning vid våld i nära relationer. I syfte att utveckla rättsstaten ska det enligt regeringsprogrammet tas fram ett program för bekämpning av våld mot kvinnor.

Det föregående tväradministrativa programmet för att minska våld mot kvinnor publicerades år 2010 och det omspann åren 2010–2015². Det programmet utarbetades i en situation där Europarådet beredde och förhandlade om en konvention om förebyggande och motarbetande av våld mot kvinnor och våld i hemmet (s.k. Istanbulkonventionen). Målet att minska våld mot kvinnor behandlades på ett övergripande sätt i programmet, som innefattade åtgärder för att förebygga våld, skydda och stöda offer samt ställa gärningsmän till svars för sina gärningar. I programmet beaktades de internationella avtal och förpliktelser som är bindande för Finland och den konvention som Europarådet hade under beredning.

Social- och hälsovårdsministeriet publicerade 2016 en rapport³, där oberoende experter analyserade resultaten av det program som sammanstälts för åren 2010–2015 i syfte att minska våldet mot kvinnor. Vidare innehöll rapporten information om nuläget i Finland i förhållande till Istanbulkonventionen när det gäller att bekämpa våldet mot kvinnor. I rapporten konstaterades att programmet för att minska våld mot kvinnor var ett bra verktyg för att främja tväradministrativa åtgärder i Finland ämnade att minska våldet. Programmet sammanförde olika aktörer och möjliggjorde åtgärder som annars

¹ Ett inkluderande och kunnigt Finland – ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle. Regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering den 10 december 2019.

² Naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen ohjelma. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2010:5.

³ Ett Finland som är fritt från våld mot kvinnor och våld inom familjen som mål. Från programmet för att minska våldet mot kvinnor till genomförandet av Istanbulkonventionen. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2016:15.

inte hade kunnat åstadkommas. Experterna ansåg att programmet skapade en bra grund för det nationella genomförandet av Istanbulkonventionen och för en nationell plan som konkretiserar genomförandet.

I rapporten konstaterades också att skyldigheterna enligt Istanbulkonventionen endast kan fullgöras genom effektivt myndighetssamarbete över förvaltningsgränserna och genom bra samordning av detta arbete. Vidare lyfte man i rapporten fram behovet av tillräckliga resurser och vikten av att med större krafttag satsa på att förebygga våld, förbättra stödtjänsterna för offer, få våldsförövare att ta ansvar för sina gärningar och hjälpa dem ut ur våldsspiralen.

Istanbulkonventionen trädde i kraft internationellt den 1 augusti 2014, då tio stater anslutit sig till konventionen. I Finland trädde konventionen i kraft den 1 augusti 2015. För konventionens ikraftträdande tillsattes en arbetsgrupp som arbetade under utrikesministeriets ledning och som sammanställde ett betänkande i form av en proposition. Riksdagen godkände Istanbulkonventionen, en lag om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen samt de föreslagna lagändringarna i februari 2015 (RSv 307/2014 rd).

Social- och hälsovårdsministeriet publicerade en plan för genomförande av Istanbulkonventionen⁴ år 2017. Planen omfattar åren 2018–2021. Genomförandeplanen har sammanställts av kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (NAPE), som är ett sådant samordningsorgan som förutsätts i artikel 10 i Istanbulkonventionen. Planen innehåller 46 åtgärder som fokuseras på olika förvaltningsområden och som bygger på det program för att minska våld mot kvinnor som genomfördes under åren 2010–2015. Kommissionen följer årligen upp hur planen genomförs och kompletterar den vid behov. I planen konstateras att inga särskilda anslag tills vidare anvisats för genomförandet av Istanbulkonventionen.

Genomförandet av Istanbulkonventionen övervakas av en expertgrupp för åtgärder mot våld mot kvinnor och våld i hemmet (GREVIO). Genomförandet övervakas genom utvärderingsförfaranden, vars längd och innehåll fastställs av GREVIO. Utvärderingarna görs med hjälp av en förfrågan som skickas till den medlemsstat som ska granskas. GREVIO kan också få information bl.a. av frivilligorganisationer. Därtill kan expertgruppen besöka enskilda länder.

⁴ Plan för genomförande av Istanbulkonventionen 2018–2021. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2017:16

GREVIO sände Finland en förfrågan som inledning på en första utvärdering hösten 2017. Utvärderingen fokuserar på genomförandet av konventionen som helhet. GREVIO gjorde ett landsbesök till Finland hösten 2018 och lämnade sin utvärderingsrapport hösten 2019⁵. Partskommittén för Istanbulkonventionen gav i januari 2020 rekommendationer till Finland om hur de synpunkter som GREVIO framställer i sin rapport ska verkställas⁶. Finland ska rapportera till partskommittén om verkställandet av dessa rekommendationer före den 30 januari 2023.

Bakom detta bekämpningsprogram ligger både rekommendationerna från partskommittén för Istanbulkonventionen och de åtgärder som GREVIO föreslagit i syfte att stärka genomförandet av konventionen. Flera av de projekt som ingår i statsminister Marins regeringsprogram och andra nationella program som relaterar till förebyggande av våld, såsom åtgärdsprogrammet Väkivallaton lapsuus (En barndom utan våld), står dessutom i direkt eller indirekt samband med målet att minska våld mot kvinnor. Tillsammans med detta bekämpningsprogram bildar de en helhet, genom vilken Finland ska motarbeta detta fenomen under åren 2020–2023.

Bekämpningsprogrammet har beretts i tätt samarbete med kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (NAPE). I beredningen har man säkerställt att NAPE och den arbetsgrupp som berett bekämpningsprogrammet inte gör överlappande arbete. Arbetsgruppen, som arbetar under justitieministeriets ledning, har fokuserat på sådana teman kring våld mot kvinnor som för närvarande inte behandlas i statsrådets övriga sammansättningar eller sammanhang.

Bekämpningsprogrammet innefattar åtgärder som syftar till att förebygga särskilt hedersrelaterat våld och digitalt våld och att öka medvetenheten om dessa fenomen. Dessa former av våld har inte behandlats nämnvärt i de tidigare programmen mot våld mot kvinnor. Programmet omfattar också åtgärder som gäller våldsförövare. Vidare innehåller programmet flera föresatser ämnade att förbättra strukturerna och koordineringen kring förebyggandet av våld. Överlag ligger fokus i programmet på att förebygga våld mot kvinnor, öka medvetenheten om fenomenet och framför allt förbättra kompetensen hos förundersökningsmyndigheterna och de judiciella myndigheterna.

⁵ GREVIO Baseline Evaluation Report Finland. GREVIO/Inf(2019)9.

⁶ Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Finland. IC-CP/Inf(2020)3.

1.1 Beredningen av programmet

För beredningen av bekämpningsprogrammet har justitieministeriet tillsatt en arbetsgrupp för mandatperioden 28.1.2020–30.4.2023. Arbetsgruppen ska

1. bereda prioritetsområdena inom programmet för bekämpning av våld mot kvinnor,
2. planera och ordna workshoppar före beredningen av förslagen till programåtgärder,
3. i samarbete med kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet bereda förslag om hur GREVIO-rekommendationerna, till den del de gäller programmets prioriterade områden, skulle kunna ingå i programmet,
4. utarbeta ett program för att bekämpa våld mot kvinnor och sätta upp en plan för genomförandet,
5. följa upp genomförandet av programmet,
6. rapportera om arbetet till ministergruppen för utvecklande av rättsstaten och för inre säkerhet.

Arbetsgruppens ordförande är konsultativa tjänstemannen Elina Ruuskanen (justitieministeriet, avdelningen för kriminalpolitik och straffrätt). Arbetsgruppen består för övrigt av konsultativa tjänstemannen Minna Piispa (justitieministeriet, avdelningen för kriminalpolitik och straffrätt), direktör Jari Keinänen med konsultativa tjänstemannen Pirjo Lillsunde (social- och hälsovårdsministeriet, avdelningen för välfärd och tjänster) som suppleant, polisinspektör Miia Lehtinen fram till 30.6.2020 och från och med 14.9.2020 polisinspektör Kimmo Halme med polisöverinspektör Heidi Kankainen (inrikesministeriet, polisavdelningen) som suppleant, överdirektör Esko Ranto (undervisnings- och kulturministeriet, ungdoms- och idrottspolitiska avdelningen), äldre regeringssekreterare Juha-Pekka Suomi med konsultativa tjänstemannen Anna Bruun (arbets- och näringsministeriet, avdelningen för sysselsättning och fungerande marknader) som suppleant, specialåklagare Peter Levlin med specialåklagare Leena Hakavuori (riksåklagarens byrå) som suppleant, utvecklingschef Martta October med specialsakkunnig Suvi Nipuli (Institutet för hälsa och välfärd) som suppleant, polisinspektör Pekka Heikkinen med polisinspektör Måns Enqvist (Polisstyrelsen) som suppleant, undervisningsrådet Satu Honkala (Utbildningsstyrelsen) och generalsekreterare Terhi Heinilä med påverkansplanerare Maria Mailasalo (Kvinnoorganisationernas Centralförbund) som suppleant. Sekreterare för arbetsgruppen var fram till 28.2.2020

specialsakkunnig Laura Karjalehto och från och med 1.3.2020 specialsakkunnig Mia Luhtasaari (justitieministeriet, avdelningen för kriminalpolitik och straffrätt).

Åtgärderna i programmet togs fram i samband med fyra workshoppar som ordnades i början av 2020. I workshopparna deltog sammanlagt nästan 70 experter på arbetet mot våld mot kvinnor, bland annat företrädare för organisationer, forskningsinstitut och myndigheter. Vilka bakgrundsaktörer och organisationer som fanns representerade i workshopparna framgår av bilaga 1. Teman för workshopparna var hedersrelaterat våld, digitalt våld, förebyggande av våld, ingripande i upprepat våld och våldsförövare.

Redan innan den arbetsgrupp som beredde bekämpningsprogrammet hade tillsatts hade programmets teman diskuterats på NAPEs sammanträden och i NAPEs organisationsarbetsgrupp, som består av representanter för organisationer som arbetar med att bekämpa våld mot kvinnor. Frågor som togs upp i dessa diskussioner var bland annat digitalt våld, hedersrelaterat våld, människohandel och offer i utsatta situationer. Ett särskilt program utarbetas om bekämpning av människohandel, och därför behandlas inte detta tema separat i programmet för bekämpning av våld mot kvinnor. När det gäller ingripandet i upprepat våld diskuterades besöksförbud utförligt i workshopparna. Vid justitieministeriet pågår ett projekt som går ut på att bedöma olika metoder för att förbättra besöksförbudets effekt, minska överträdelserna av besöksförbudet och öka säkerheten särskilt för offer för våld i nära relationer. De förslag och idéer som workshopdeltagarna kom fram till lämnades till arbetsgruppen i fråga för kännedom. Inga åtgärder i anslutning till besöksförbud har således tagits in i detta bekämpningsprogram.

Strax efter workshopparna infördes undantagsförhållanden i Finland på grund av coronaviruspandemin. Arbetsgruppen sammanträdde med hjälp av fjärruppkopplingar sammanlagt sex gånger under våren och sommaren 2020 och två gånger under hösten innan programmet offentliggjordes. Den 28 augusti 2020 ordnades ett informationsmöte om programberedningen och åtgärderna för alla aktörer som inbjudits till workshopparna och andra centrala intressentgrupper. Under informationsmötet redogjorde man för hur beredningen av programmet framskrider och lade fram åtgärdsförslag. Därtill berättade man om de statsunderstödd som reserverats för verkställandet av programmet år 2020 och 2021 samt om temana för understödsansökningarna. Det hade reserverats gott om tid för frågor och diskussioner under informationsmötet.

Programmet godkändes av ministergruppen för utvecklande av rättsstaten och för inre säkerhet den 6 oktober 2020 och publicerades den 22 oktober 2020.

Ett årligt anslag på 400 000 euro har reserverats för verkställandet av programmet. Anslaget kan antingen delas ut som statsunderstöd till sammanslutningarna eller användas direkt som driftsutgifter för justitieministeriet. Programmet omfattar flera åtgärder som finansieras genom utdelning av statsunderstöd bland annat till organisationer som arbetar för att bekämpa våld mot kvinnor.

Arbetsgruppen följer regelbundet upp hur programmet genomförs och hur åtgärderna framskrider. I början av 2023 sammanställer arbetsgruppen en rapport om genomförandet. Efter att programmet avslutats utförs dessutom en extern utvärdering av programmets genomförande och effekter.

2 Bakgrund till åtgärderna i programmet

2.1 Våld mot kvinnor som fenomen i Finland

Våldet mot kvinnor är ett erkänt människorättsproblem världen över och ett betydande problem även i Finland. Förekomsten av våld mot kvinnor följs upp och kan bedömas bland annat via brottslighet som kommit till myndigheternas kännedom, med hjälp av uppföljningssystemet för brott mot liv och via s.k. offerundersökningar, som utförs i syfte att kartlägga också de fall av våld mot kvinnor som inte kommer till myndigheternas kännedom. Andelen dold brottslighet är i allmänhet stor när det gäller denna typ av brottslighet.

Enligt den nationella brottsofferundersökningen⁷ hade 5,1 procent av kvinnorna år 2018 blivit utsatta för fysiskt eller sexuellt våld, eller hot om våld, där våldsförövaren varit offrets före detta eller nuvarande make eller partner.

Europeiska Unionens byrå för grundläggande rättigheter publicerade år 2014 en enkätundersökning⁸ som visade att kvinnorna i Finland blir utsatta för våld i betydligt högre grad än kvinnorna i EU-länderna i genomsnitt. Av alla finländska kvinnor i åldern 18–74 år som besvarade enkäten hade 47 procent upplevt fysiskt och/eller sexuellt våld efter 15 års ålder. Sammanlagt 30 procent hade efter 15 års ålder upplevt fysiskt och/eller sexuellt våld som utövats av en före detta eller nuvarande partner. En dryg tredjedel av de finländska kvinnorna hade någon gång i livet upplevt våld som utövats av någon annan än deras partner. Under det senaste året hade 5 procent av de finländska kvinnorna upplevt fysiskt och/eller sexuellt våld som utövats av en före detta eller nuvarande partner, medan 7 procent hade upplevt våld som utövats av någon annan. Överlag hade omkring var tionde kvinna upplevt fysiskt eller sexuellt våld. Enligt undersökningen är det också vanligt att kvinnor i Finland blir utsatta för psykiskt våld.

⁷ Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Helsingfors universitet. Institutet för kriminologi och rättspolitik. Katsauksia 35/2019.

⁸ Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights, 2014.

Enligt Statistikcentralens uppgifter från år 2019 var cirka 77 procent av alla vuxna som blivit offer för våld i hemmet och våld i nära relationer och som polisen känner till kvinnor⁹. I sådana fall som handlar om våld mellan nuvarande eller före detta makar och sambor var offret en kvinna i drygt 80 procent av alla fall som kommit till polisens kännedom. Det är alltså fråga om ett kraftigt könsbaserat fenomen. Antalet våldsbrott i hemmet och i nära relationer som kommit till myndigheternas kännedom ökade med 7 procent från 2018 till 2019, men allmänt taget har inga större förändringar skett i statistiken under de senaste fem åren.

Enligt statistikcentralen fick myndigheterna år 2019 kännedom om drygt 4 300 sexualbrott enligt 20 kapitlet i strafflagen. Av dessa var cirka 1 477 våldtäktsbrott (våldtäkt och grov våldtäkt). Antalet målsäganden i sexualbrott enligt 20 kapitlet i strafflagen som kommit till myndigheternas kännedom år 2019 var 9 361. Av samtliga målsäganden var 7 297 kvinnor. Antalet målsäganden i våldtäktsbrott var cirka 2 400 år 2019, och cirka 2 100 av dessa var kvinnor.¹⁰

Enligt 2019 års enkät Hälsa i skolan¹¹ hade cirka 15 procent av alla flickor i klasserna 8 och 9 upplevt fysiskt hot under de senaste 12 månaderna. Motsvarande siffra bland flickorna i gymnasiet var cirka 8 procent. Omkring en fjärdedel av eleverna i klasserna 8 och 9, gymnasieeleverna och ungdomarna vid yrkesläroanstalterna uppgav att de blivit utsatta för sexuella anspelningar eller trakasserier minst en gång under årets lopp. Cirka 7 procent av ungdomarna hade blivit utsatta för sexuella övergrepp. Klart fler flickor än pojkar hade upplevt sexuella anspelningar eller trakasserier. Omkring en tiondel (10–13 %) av flickorna uppgav att de blivit utsatta för sexuella övergrepp minst en gång under de senaste 12 månaderna.

Vissa befolkningsgrupper löper större risk än andra att bli offer för trakasserier och våld. Inrikesministeriet beställde år 2018 en rapport om säkerheten i fråga om olika kön och befolkningsgrupper¹² där det konstateras att kvinnor med funktionsnedsättning och kvinnor med utländsk bakgrund upplever 2–3 gånger mer våld än kvinnor i majoritetsbefolkningen. Enligt samma rapport är risken att bli offer för våldtäkt nästan dubbelt större bland kvinnor med utländsk bakgrund än bland kvinnor i majoritetsbefolkningen.

⁹ http://tilastokeskus.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_tie_001_sv.html

¹⁰ Statistikcentralens Statfin-databas.

¹¹ Välbefinnandet bland barn och unga – Enkäten Hälsa i skolan 2019. Statistikrapport 33/2019. Institutet för hälsa och välfärd.

¹² Onko Suomi maailman turvallisimaa kaikille? Turvallisuuden toteutuminen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta. KPMG Oy Ab 25.5.2018.

Antalet kvinnor per år som dött till följd av brott mot liv har varierat mellan 16 och 30 under åren 2013–2019. Totalt 60 procent av dessa kvinnor hade blivit dödade av sin make, partner eller en före detta partner.¹³

Förekomsten av olika typer av hedersrelaterat våld och digitalt våld beskrivs närmare i underkapitlen 3.5 och 3.6.

2.2 Framsteg i bekämpningen av våld mot kvinnor

Finland har under flera år fått anmärkningar av olika internationella organ som övervakar tillgodoseendet av de mänskliga rättigheterna på grund av att Finland inte vidtagit tillräckligt effektiva åtgärder för att ingripa i våld mot kvinnor. Anmärkningarna har kommit från bland annat FN:s kommitté för konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor (CEDAW), FN:s kommitté för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK) och FN:s kommitté mot tortyr (CAT). I CEDAW-kommitténs slutsatser om Finlands sjunde periodiska rapport år 2014 uppmanas Finland bland annat att se över sin lagstiftning om våldtäktsbrott, säkerställa tillräckliga resurser för skyddshem, öppna våldtäktskriscentraler, anvisa tillräcklig finansiering för strategier mot våld mot kvinnor och vidta åtgärder för att främja användningen av könssensitivt språk i den offentliga debatten om våld i hemmet.

Efter CEDAW-kommitténs rekommendationer från år 2014 och det föregående programmet för minskning av våld mot kvinnor har Finland gjort många framsteg i arbetet med att förebygga våld mot kvinnor och förbättra brottsoffrens ställning. Dessa framsteg beskrivs närmare nedan. Istanbulkonventionen trädde i kraft i Finland i augusti 2015, och direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem (offerdirektivet) genomfördes nationellt genom de ändringar i lagstiftningen som trädde i kraft i mars 2016.

Riskbedömning och stödtjänster för offer

I Finland har man under de senaste åren med goda resultat satsat på att utveckla och utöka tjänsterna för offer. Framför allt tjänsterna för personer som blivit offer för våld i

¹³ Henkirikoskatsaus 2020. Martti Lehti. Helsingfors universitet. Institutet för kriminologi och rättspolitik. Katsausia 41/2020.

hemmet och våld i nära relationer har utvecklats. Även GREVIO konstaterar i sin utvärderingsrapport¹⁴ att Finland har genomfört och håller på att genomföra flera projekt för att förebygga våld mot kvinnor. Bland de reformer och förbättringar som gjorts nämner GREVIO i sin rapport Nollinjen, Seri-stödcentren och finansieringen av skyddshem. Även revideringen av strafflagen med avseende på sexualbrott betraktas som en positiv utveckling.

Av denna anledning har inga sådana åtgärder som är ämnade uttryckligen att utveckla eller utöka tjänsterna inkluderats i detta bekämpningsprogram. Nedan följer en förteckning över de främsta förbättringar som gjorts med avseende på tjänsterna under de senaste åren.

- Finansieringen av skyddshem överfördes på statens ansvar 2015, varefter antalet klienter vid skyddshemmen har ökat i jämn takt. I och med den ökade finansieringen har antalet klientplatser på skyddshemmen kunnat utökas. År 2020 finns det 29 skyddshem och 211 familjeplatser på skyddshem.
- I Finland verkar för närvarande sex Seri-stödcenter som erbjuder rättsmedicinska undersökningar, traumastöd, psykologisk rådgivning och terapi för personer över 16 år som blivit utsatta för sexuella övergrepp. Det första Seri-stödcentret öppnades 2017 i Helsingfors.
- Finansieringen av brottsofferjouren överfördes på statens ansvar i början av 2017. Därefter har finansieringen ökat avsevärt, och 2020 uppgick den till drygt 4 miljoner euro. Samtidigt har antalet klienter ökat stadigt.
- Nollinjen, en hjälptelefon som står till tjänst dygnet runt och som förutsätts enligt Istanbulkonventionen, inledde sin verksamhet i december 2016. Antalet samtal har ökat stadigt. År 2019 inkom nästan 15 000 och år 2018 cirka 8 000 samtal.
- I kommunerna och regionerna har man inom ramen för olika projekt utvecklat både lokala och riksomfattande verksamhetsmetoder och tjänster (se närmare SHM 2019¹⁵).
- För polisen och yrkespersoner inom social- och hälsovården har man utvecklat en webbkurs, *Skapa förtroende – ingrip i våld*, som går ut på att

¹⁴ GREVIO Baseline Evaluation Report Finland. GREVIO/Inf(2019)9.

¹⁵ Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:55.

lära sig identifiera och ingripa i våld mot kvinnor och våld i hemmet.

- Inom organisationerna har man tagit fram olika tjänster till stöd för bland annat kvinnor med utländsk bakgrund och kvinnor med funktionsnedsättning som blivit utsatta för våld samt tjänster för personer som blivit offer för digitalt våld och hedersrelaterat våld.

Finland har också gjort framsteg inom riskbedömningen av våld. I och med det föregående programmet mot våld mot kvinnor har en multiprofessionell metod för bedömning av risker och hjälp av offer i samband med allvarligt våld i parrelationer, MARAK, införts på relativt bred front i Finland. THL samordnar MARAK-modellen och dess införande i Finland. För närvarande används MARAK-modellen på 38 orter i Finland.

Förebyggande av våld

I Istanbulkonventionen betonas vikten av ändamålsenlig utbildning på alla utbildningsnivåer. I artikel 14 konstateras att utbildningsmaterial om till exempel jämställdhet mellan kvinnor och män, icke-stereotypa könsroller, ömsesidig respekt, fredlig lösning av konflikter i mellanmänniska relationer, könsrelaterat våld mot kvinnor och rätten till personlig integritet, ska ingå i formella läroplaner på alla utbildningsnivåer.

Inom ramen för programmet för att minska våldet mot kvinnor gjorde man framsteg under programperioden 2010–2015 när det gäller våldsförebyggande arbete dels i grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen (2014), genom att stärka ingripandet i mobbning och trakasserier samt elevernas säkerhetsfärdigheter, dels i målen för utvecklingen av verksamhetskulturen, i modulerna för omfattande kunskande, i de olika läroämnena och i elevvårdsverksamheten. Läroanstalterna förutsetts göra upp en plan för jämställdhet och likabehandling samt en plan för att skydda eleverna mot våld, mobbning och trakasserier.

Utbildningsstyrelsen har publicerat en handbok om förebyggande av och ingripande i sexuella trakasserier. Handboken innehåller också praktiska anvisningar till utbildningsanordnare, rektorer, lärare, personalen inom elevvården och läroverkens övriga personal, elever och studerande samt vårdnadshavarna.

För barn och unga har material producerats om bl.a. säkerhetsfärdigheter¹⁶ och våld som kvinnor med funktionsnedsättning blir utsatta för¹⁷. Material som producerats av

¹⁶ Aaltonen, Jussi: Turvataitoja nuorille - Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. THL 2012.; Lajunen, Kaija; Ylenius-Lehtonen, Mirja; Andell, Minna: Tunne- ja turvataitoja lapsille. THL 2015.

¹⁷ Piispa, Minna: Uskalla olla, uskalla puhua: vammaisen nainen ja väkivalta. THL 2013.

olika organisationer har sammanställts på webbplatsen för Rådet för brottsförebyggande¹⁸ till stöd för alla som arbetar med unga.

Efter det föregående programmet för att minska våldet mot kvinnor har debatten om sexuella ofredanden och trakasserier ökat avsevärt både i Finland och i andra länder. En stor orsak till detta kan anses vara Me Too-kampanjen mot sexuellt ofredande, som under hösten 2017 spred sig från USA som en löpeld och blev ett globalt fenomen på de sociala medierna. Kampanjen väckte livlig diskussion om ofredanden och trakasserier bland annat inom konst- och kulturbranschen, i arbetslivet och i idrottsvärlden.

Även i Finland har det under de senaste åren diskuterats om sexuella trakasserier och sexuellt utnyttjande som sker inom idrotts- och motionsverksamhet. Finlands Olympiska kommitté publicerade 2017 handboken *Lupa välittää, lupa puuttua*¹⁹, som har uppdaterats 2019. Syftet med handboken är att ge anvisningar om hur man skapar en trygg träningsmiljö och hur man kan ingripa i trakasserier. Befolkningsförbundet öppnade 2019 på nätet tjänsten *Et ole yksin*²⁰, som man kan ringa till eller chatta med anonymt om man stöter på osakligt bemötande eller trakasserier i idrottsvärlden. Webbplatsen innehåller dessutom en hel del material för idrottsföreningar, grenförbund och tränare.

Dessvärre förekommer det alltjämt trakasserier inom tävlingsidrotten. Finlands centrum för etik inom idrotten publicerade hösten 2020 en undersökning²¹ om hur vanligt det är med sexuella och könsbaserade trakasserier inom tävlingsidrotten i Finland. Undersökningen visar att sexuella och könsbaserade trakasserier är ett vanligt fenomen inom idrotten: av alla kvinnor som besvarade enkäten hade nästan en tredjedel upplevt sexuella trakasserier. Kvinnligt kön, ung ålder och tävlande på hög nivå ökade avsevärt risken för sexuella och könsbaserade trakasserier. I undersökningen konstateras att en kultur som är gynnsam för trakasserier endast kan förändras om kvinnornas och minoriteternas ställning inom idrotten förbättras, sättet att tala inom idrottsvärlden förändras, arbetet för att förebygga trakasserier synliggörs och medvetenheten utökas med hjälp av diskussion och utbildning.

Under programperioden 2010–2015 inleddes inom ramen för programmet för att minska våldet mot kvinnor ett samarbete med Försvarmakten och Civiltjänstcentralen kring ett utbildningsprogram för minskning av våldet mot kvinnor. Utbildningen

¹⁸ <https://rikosentorjunta.fi/materiaaleja-nuorten-rikosten-ehkaisyyin>

¹⁹ *Lupa välittää, lupa puuttua*. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa. Olympiska kommittén 2019. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/10/64dcb932-lupa-valittaa-lupa-puuttua.pdf>

²⁰ <https://etoleyksin.fi/>

²¹ Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa. Finlands centrum för etik inom idrotten FCEI rf 2020.

har senare blivit bestående. Inom Försvarsmakten har en modul om social kompetens och förebyggande av våld i nära relationer i flera år ingått i utbildningen av värnpliktiga. Från och med 2020 ingår den i den utbildningsperiod som riktar sig till alla värnpliktiga. Utbildningsmaterialet har tagits fram i samarbete med Befolkningsförbundet. Målet med att i civiltjänsten inkludera inriktningsalternativet förebyggande av våld är att de civiltjänstpliktiga ska lära sig identifiera och förebygga våldsamt beteende och främja välbefinnande i vardagen både på individuell nivå och i sina egna mänskliga relationer som en vän, partner och fostrare. De studerande får fördjupa sig i våld i nära relationer, aga och sexuellt våld. I undersökningen av orsakerna bakom våld strävar man också efter att påvisa betydelsen av ärftlighet genom att gå igenom vår samtidshistoria och till exempel stereotypa könsmonster. Undervisning i samlevnad är en annan väsentlig del av dessa ämnen. I skrivande stund har cirka 3 500 civiltjänstpliktiga genomgått utbildningen.

Myndigheternas utbildning

Yrkespersoner som arbetar med offer och förövare bör erbjudas utbildning om olika former av våld som kvinnor utsätts för. Institutet för hälsa och välfärd har år 2019 lanserat webbkursen *Skapa förtroende – ingrip i våld*, som är avsedd att bli en bestående utbildning för personer som arbetar inom hälso- och sjukvården eller polisen eller som studerar till dessa yrken. Webbkursen lämpar sig också för andra yrkesgrupper, exempelvis dem som arbetar med undervisning och fostran. Under kursen behandlas fenomenet våld i nära relationer, ingripande i våld och multiprofessionellt arbete. Alla som avlagt kursen får ett intyg. Kursen är avgiftsfri för alla, och vem som helst kan delta i den.

Institutet för hälsa och välfärd har på sin webbplats lagt ut anvisningar till kommunerna om hur arbetet mot våld kan organiseras och hur invånarnas välbefinnande, hälsa och säkerhet kan främjas på ett planmässigt sätt. På institutets webbplats finns också verktyg för kartläggning av och ingripande i våld samt anvisningar för olika yrkesgrupper, såsom barn tillsyningsmän²² och de som arbetar inom missbrukarvården och mentalvården²³. Dessutom har särskilda anvisningar tagits fram för dem som arbetar inom studerandehälsovården och på rådgivningsbyråerna. I den lärobok och handbok i sexualmedicin som utkom år 2020 behandlas våld i parrelationer och sexuellt våld som ett tema²⁴.

²² Karhuvaara, Marjatta; Kaitue, Sanna; Ruuhilahti, Susanna: Lähisuuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. THL 2013.

²³ Siukola, Reetta: Miten puuttun lähisuuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveystyö. THL 2014.

²⁴ Brusila, Pirkko; Kero, Katja; Piha, Juhana, Räsänen, Marita (red.): Seksuaalilääketiede. Kustannus Oy Duodecim 2020.

Arbetet måste fortsätta

Trots den positiva utvecklingen lyfter GREVIO fram flera delområden där det finns rum för förbättring. Allmänt taget konstaterar GREVIO att den könsneutrala politiken och approachen till exempel inom servicesektorn inte identifierar kvinnornas särskilda behov. GREVIO uppmanar de finska myndigheterna att effektivare tillämpa könsperspektivet i genomförandet av Istanbulkonventionen. GREVIO konstaterar också att yrkespersonerna inom det finska straffrättssystemet inte nödvändigtvis har tillräcklig insikt om de makt- och kontrollmotiv som ligger bakom våld, vilket kan påverka undersökningens och åtalsprövningens kvalitet.

Förståelsen för att våld mot kvinnor är könsrelaterat är av avgörande betydelse och kräver dels åtgärder som genomsyrar alla delområden i samhället, dels en könsspecifik förståelse och approach i synnerhet när det gäller att ta fram åtgärder för att motarbeta våld. Att integrera denna uppfattning och förståelse i politiken och på bredare front i samhället är en långsam process, och möjligheterna att påverka dem med ett bekämpningsprogram är ganska begränsade. Bekämpningsprogrammet innehåller flera åtgärder som är ämnade att främja denna process. Insikten om att våld mot kvinnor är ett könsrelaterat fenomen kan stärkas bland flera aktörer och även bland allmänheten genom exempelvis utbildning av myndigheterna, information till studerandena och personalen vid läroanstalterna om bland annat tryggt sällskapande och identifiering av våld samt en riksomfattande kampanj om sexuella trakasserier mot unga kvinnor. Könsperspektivet beaktas i de material som sammanställs och utbildningar som ordnas inom ramen för programmet och till exempel i olika kampanjer. I beviljandet av de statsunderstöd som reserverats för verkställandet av programmet förutsätts dessutom att fenomenet könsrelaterat våld beaktas i genomförandet av åtgärderna.

I Finland utför organisationerna ett betydande arbete mot våldet mot kvinnor. Organisationerna har mycket kunnande och expertis när det gäller särskilda delområden av våld mot kvinnor och hur man kan hjälpa människor som blivit utsatta för våld. Bland organisationerna finns det också expertis om våld som utövas mot grupper som har särskilda behov, minoriteter och andra grupper i utsatt ställning. Många av de tjänster som erbjuds våldsoffer och förövare administreras och tillhandahålls av organisationer. Trots att finansieringsbasen för vissa organisationer har stabiliserats under de senaste åren och finansieringen har ökat, lyfter organisationerna ändå fram otillräckliga resurser som ett centralt problem inom arbetet mot våld mot kvinnor. Många organisationers verksamhet är helt eller delvis beroende av de understöd som Social- och hälsoorganisationernas understödscentral (STEA), som verkar i anslutning till social- och hälsovårdsministeriet, delar ut ur Veikkaus avkastning. Detta skapar en ovisshet kring finansieringens kontinuitet, vilket gör det svårare att planera verksamheten. Or-

ganisationerna har rapporterat att antalet klienter ökar, medan de tillgängliga resurserna inte nödvändigtvis har ökat i samma proportion. Framför allt i fråga om lågröskeltjänster är otillräckliga resurser alltfjämt ett problem.

Under coronaviruspandemin har behovet av stödtjänster med låg tröskel ökat. Polisens uttryckningar till hemmen ökade med nästan 50 procent i början av 2020. Enligt Statistikcentralens preliminära uppgifter²⁵ fick polisen under perioden januari–juni 2020 kännedom om 12 procent fler fall av våld i hemmet och våld i nära relationer jämfört med samma period år 2019. Inom organisationerna har man noterat att antalet personer som tagit kontakt på grund av våld i nära relationer har ökat avsevärt. Ett av målen med detta program är att stöda organisationernas arbete, och en del av de anslag som reserverats för genomförandet av programmet ska delas ut som statsunderstöd till sammanslutningarna.

Såsom det konstateras i inledningen är kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet (NAPE) ett sådant samordningsorgan som förutsätts i artikel 10 i Istanbulkonventionen och som ansvarar för samordningen, uppföljningen och konsekvensbedömningen av de åtgärder som måste vidtas för att konventionen ska genomföras. Den arbetsgrupp som har berett bekämpningsprogrammet har kommit överens med NAPE om vilka av GREVIOs rekommendationer som ska verkställas helt eller delvis som en del av bekämpningsprogrammet och till vilka delar NAPE ansvarar för verkställandet av rekommendationerna. Nedan anges separat för varje åtgärd vilka av GREVIOs rekommendationer som ska verkställas genom de åtgärder som vidtas inom ramen för bekämpningsprogrammet.

2.3 Annat beredningsarbete som pågår med koppling till bekämpningsprogrammet mot våld mot kvinnor

Statsminister Sanna Marins regeringsprogram innehåller flera föresatser som är ämnade att förbättra brottsoffrens ställning, ingripa i våld, bekämpa människohandel och förbättra jämställdheten. I anslutning till dessa föresatser har flera projekt inletts, av vilka en del har en direkt koppling till bekämpningsprogrammet mot våld mot kvinnor och dess prioriteringar. Alla sådana frågor som främjas inom ramen för andra projekt, arbetsgrupper och sammanhang har lämnats utanför detta bekämpningsprogram, och

²⁵ <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/parisuhdevakivallasta-tehdyt-ilmoitukset-lisaantyyvat-kevaan-aikana/>

inga åtgärder i anslutning till dem har alltså inkluderats i programmet. Eftersom bekämpningsprogrammet och de övriga projekten är nära förknippade med varandra går vi i det följande igenom sådant beredningsarbete som pågår medan programmet utarbetas och som kan anses höra till arbetet med att bekämpa våld mot kvinnor som helhet. Den arbetsgrupp som berett bekämpningsprogrammet samarbetar under hela programperioden med flera av de projekt och åtgärdshelheter som nämns nedan.

Beredning i anslutning till regeringsprogrammet

Vid justitieministeriet pågår i enlighet med regeringsprogrammet en totalreform av lagstiftningen om sexualbrott. Målet är att stärka den sexuella självbestämmanderätten och rätten till personlig integritet genom att uppdatera bestämmelserna om sexualbrott så att de bildar en tydlig helhet och motsvarar de rådande uppfattningarna. Definitionen av våldtäkt ska ändras i syfte att säkerställa ett rättsskydd som utgår från brist på samtycke. Den arbetsgrupp som berett totalreformen överlämnade sitt betänkande²⁶ i juli 2020. Arbetsgruppens betänkande genomgick en remissbehandling, som avslutades den 30 september 2020. Den fortsatta beredningen av reformen pågår för närvarande, och avsikten är att regeringen ska lämna en proposition om detta under 2021.

Vid justitieministeriet bereds för närvarande bedömningspromemorior om hedersrelaterat våld samt om behovet av att separat kriminalisera tvångsåktenskap och kvinnlig könsstympning. Den första promemorian bygger på regeringsprogrammet och den andra på de rekommendationer som GREVIO har gett Finland. Avsikten är att bägge promemoriorna ska bli klara före utgången av 2020.

Regeringsprogrammet innehåller en föresats om att det i framtiden ska vara möjligt att ogiltigförklara tvångsåktenskap. Vid justitieministeriet pågår ett projekt i syfte att göra de lagstiftningsändringar som behövs för upplösning av äktenskap som ingåtts genom tvång. Samtidigt utreds om det finns behov av att ändra bestämmelserna om erkännande av äktenskap som ingåtts av minderåriga utomlands. En bedömningspromemoria har sammanställts om detta, och remissbehandlingen har pågått sedan början av 2020. En regeringsproposition om ändringar i äktenskapslagen som gör det möjligt att upplösa äktenskap som ingåtts genom tvång ska lämnas hösten 2020.

Enligt regeringsprogrammet ska lagstiftningen om besöksförbud förnyas så att den bättre tryggar offrets rättigheter. I anslutning till detta pågår vid justitieministeriet ett projekt för att bedöma olika metoder för att förbättra besöksförbudets effekt, minska

²⁶ Seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistus. Justitieministeriets publikationer. Betänkanden och utlåtanden 2020:9.

överträdelserna av besöksförbudet och öka säkerheten särskilt för offer för våld i nära relationer. Projektet ska slutföras före utgången av juni 2021. I de workshoppar som ordnades i samband med beredningen av bekämpningsprogrammet förde deltagarna fram flera förslag på hur besöksförbudet kan effektiviseras och offrens säkerhet förbättras. Den arbetsgrupp som berett bekämpningsprogrammet har samarbetat tätt med arbetsgruppen för bestämmelserna om besöksförbud för att säkerställa att alla nödvändiga åtgärder beaktas.

I regeringsprogrammet ingår flera mål som hänför sig till bekämpningen av människohandel. I syfte att förebygga och minska människohandel och förbättra ställningen för dess offer utarbetas en förvaltningsövergripande handlingsplan, vars beredning samordnas av justitieministeriet. Avsikten är att handlingsplanen ska vara klar senast våren 2021. Eftersom vissa former av människohandel inbegriper våld mot kvinnor har handlingsplanen mot människohandel och bekämpningsprogrammet mot våld mot kvinnor beretts i samarbete. Ambitionen har varit att samordna åtgärderna så att de inte överlappar varandra och så att så mycket synergi som möjligt ska uppnås ur perspektivet för bägge programmen.

Justitieministeriet har tillsatt en arbetsgrupp med uppgiften att kartlägga det rådande läget i fråga om medling och alternativa konfliktlösningsmetoder, de befintliga strukturerna och lagstiftningens ändamålsenlighet. Denna arbetsgrupp ska i enlighet med regeringsprogrammet bland annat bedöma om användningen av medling vid våld i nära relationer ska fortsättas. Arbetsgruppen ska vara klar med sitt förslag i slutet av april 2023.

Enligt regeringsprogrammet ska en av skärpningsgrunderna i 6 kap. 5 § i strafflagen vara att brottet begås utifrån ett motiv som baseras på kön. Bestämmelserna bereds för närvarande vid justitieministeriet, och målet är att lämna en regeringsproposition om detta hösten 2020.

I regeringsprogrammet anges att förvaltningsövergripande åtgärder ska vidtas för att ingripa i situationer där någon görs till måltavla. Ett exempel på en sådan åtgärd är att man vid justitieministeriet för närvarande bereder en ändring av paragrafen om åtalsrätt för olaga hot, som innebär att olaga hot blir föremål för lagföring om det riktas mot en person på grund av hans eller hennes arbetsuppgifter. Målet är att en regeringsproposition ska lämnas om detta hösten 2020.

I regeringsprogrammet konstateras att regeringen vill göra Finland till ett ledande land i fråga om jämställdhet. En metod som nämns i detta avseende är att ett omfattande jämställdhetsprogram ska utarbetas. Med hjälp av programmet samordnas de åtgär-

der som vidtas för att uppnå jämställdhet inom olika samhällsområden. Bekämpningen av våld mot kvinnor är ett av de centrala temana i programmet. Programmet offentliggjordes i juni 2020²⁷.

Polisstyrelsens utvecklingsarbete

Förutom de föresatser och projekt som ingår i regeringsprogrammet har Polisstyrelsen utfört utvecklingsarbete och vidtagit åtgärder i syfte att ingripa bland annat i sådana omständigheter som GREVIO har fäst vikt vid. Workshoppar har ordnats för idékläckning med tanke på bekämpningsprogrammet, och under dessa har flera utvecklings- och åtgärdsförslag som gäller polisens verksamhet lyfts fram. Nedan redogörs relativt detaljerat för de åtgärder som under den senaste tiden har vidtagits för att utveckla polisens verksamhet.

Av GREVIOs rekommendationer är rekommendationerna nummer 13 och 14, som gäller utbildning av och anvisningar för yrkespersoner, relevanta för polisens verksamhet.

13. GREVIO kräver att de finska myndigheterna ska införa obligatorisk och systematisk grundläggande utbildning och fortbildning för alla tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter och åklagare. Utbildningen ska innefatta alla former av våld som omfattas av Istanbulkonventionen. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att utbilda alla yrkespersoner som arbetar med kvinnor eller barn som blivit utsatta för våld, för att säkerställa att de känner till vilka särdrag och särskilda behov som är typiska för olika grupper i utsatt ställning. GREVIO uppmanar de finska myndigheterna att se till att denna utbildning bygger på tydliga bestämmelser och anvisningar som används som grund för de krav som personalen inom respektive bransch ska iaktta.

14. Vidare uppmanar GREVIO de finska myndigheterna att utveckla och i bred omfattning sprida anvisningar om hur olika former av våld som omfattas av Istanbulkonventionen ska behandlas med beaktande av de typiska drag och inbördes samband som kännetecknar respektive våldsform, riskfaktorerna för att samma person blir offer på nytt och det faktum att våld kan påverka förmågan och viljan hos personer med olika bakgrund att anmäla våldsfall till polisen eller andra myndigheter.

²⁷ Finland – ett ledande land i fråga om jämställdhet. Regeringens jämställdhetsprogram 2020–2023. Statsrådets principbeslut. 25.6.2020.

Även rekommendationen om riskbedömning och riskhantering är viktig med tanke på polisens verksamhet:

39. När det gäller fall där kvinnor blivit utsatta för våld i hemmet eller annat våld uppmanar GREVIO de finska myndigheterna att säkerställa att systematisk och könssensitiv riskbedömning och säkerhetsledning omfattas som standardförfarande av alla behöriga myndigheter, i synnerhet sådana myndigheter som utövar straffrättskipning, och att de olika aktörerna inom alla områden samarbetar effektivt utgående från det enskilda offrets mänskliga rättigheter och säkerhet, samtidigt som det säkerställs att barnens rättigheter och behov förespråkas av särskilda stöd tjänster för kvinnor.

Polisstyrelsen har år 2019 grundat ett riksomfattande nätverk för offer-, medlings- och intressebevakningsfrågor samt besöksförbudsfrågor. Syftet med nätverket är att utveckla, erbjuda utbildning om och förenhetliga behandlingen av dessa frågor i anslutning till polisens verksamhet, förbehandlingen och förundersökningen av brottmål samt främjandet av samarbetet kring denna helhet. Nätverket består av representanter för befälet på varje polisinrättning, Centralkriminalpolisen och Polisyrkeshögskolan. Nätverket samarbetar intensivt framför allt med Brottsofferjouren och THL.

I mars 2020 skickade Polisstyrelsen ett brev till alla polisinrättningar, Centralkriminalpolisen och Polisyrkeshögskolan som gick ut på att polisens kompetens måste utvecklas när det gäller hänvisning av brottsoffer till tjänster, medlingspraxis i brottmål och besöksförbudsärenden. Bakom brevet låg biträdande justitiekanslerns beslut från våren 2019 som gällde polisens förfarande i situationer av våld i parrelationer²⁸. I brevet noterades också de rekommendationer som GREVIO gett Finland. Där konstaterades att Polisstyrelsen under våren 2020 kommer att uppdatera förfarandet för hänvisning av offer till tjänster och bedömning av skyddsbehov samt anvisningarna om besöksförbud. Vidare konstaterades att Polisstyrelsen senast den 31 maj 2020 skulle underrätta biträdande justitiekanslern om vilka åtgärder Polisstyrelsen har vidtagit inom dessa områden som helhet. Följaktligen begärde Polisstyrelsen i sitt brev polisinrättningarna, Centralkriminalpolisen och Polisyrkeshögskolan att rapportera till Polisstyrelsen dels om sina planer och sitt samarbete i anslutning till de teman som anges i brevet senast den 11 maj 2020, dels om utbildning som ordnats samt andra relevanta åtgärder och planer senast den 30 september 2020.

²⁸ Biträdande justitiekanslerns beslut 12.4.2019. Dnr OKV/1325/1/2018. Polisens förfarande i situationer av våld i parrelationer.

I sitt svar till biträdande justitiekanslern²⁹ hänvisar Polisstyrelsen till föreskrifter och anvisningar som den har utfärdat med avseende på våld i hemmet och våld i nära relationer samt till utbildning och resultatstyrning.

Polisstyrelsen utfärdade sommaren 2020 en anvisning om hur polisen ska agera vid våld i hemmet och våld i nära relationer samt våld mot kvinnor³⁰. Anvisningarna gäller 1.7.2020–30.6.2025. Anvisningarna innefattar följande teman:

- polisens roll i bekämpningen av våld i hemmet och våld i nära relationer samt våld mot kvinnor
- bemötande av brottsoffer
- beaktande av målsägandes (brottsoffers) rättigheter
- hänvisning av brottsoffer
- hänvisning av person som misstänks för brott
- polisens opartiskhet och roll som stödperson för brottsoffer
- hedersrelaterat våld
- våld som begrepp
- våldsriskbedömning och multiprofessionellt samarbete
- medling
- besöksförbud
- utbildning.

Enligt anvisningen ska polisen vid våld i hemmet och våld i nära relationer samt våld mot kvinnor från fall till fall och på ett övergripande sätt iaktta förutom anvisningen i fråga även flera andra anvisningar som Polisstyrelsen har utfärdat kring detta tema.

I anvisningen konstateras att våld i hemmet och våld i nära relationer samt våld mot kvinnor är en helhet som övervakas av Polisstyrelsen och som följs upp bland annat i samband med verksamheten och informationsutbytet samt administreringen av utbildningsmaterial inom polisens riksomfattande nätverk för offer-, medlings- och intressebevakningsfrågor samt besöksförbudsfrågor (USEL-nätverket).

Vidare konstateras det i anvisningen att alla polisinrättningar och polisenheter ansvarar för sin del för att anvisningarna och utbildningen om tillgodoseendet av brottsoffers rättigheter går hand i hand med det praktiska arbetet. Samtidigt gäller det att se till att polisen i sitt grundläggande arbete på fältet och i samband med uttryckningar, liksom även i brottsbekämpningen och i polisens övriga verksamhet, kan identifiera allt slags

²⁹ Polisstyrelsens meddelande till biträdande justitiekanslern angående dennas beslut om Polisstyrelsens anvisningar om våld i nära relationer. Brev (på finska) 28.5.2020. POL-2019-72996.

³⁰ Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa. Anvisning 11.5.2020. POL-2020-28566.

våld, i dess olika fenomen och uttrycksformer. Anvisningen har distribuerats till bland annat alla polisinrättningar, Centrakriminalpolisen och Polisyrkeshögskolan.

Bekämpningsprogrammet innefattar en stor utbildningshelhet som beaktar GREVIOs rekommendation nummer 13. Den arbetsgrupp som berett programmet diskuterade GREVIOs rekommendation nummer 14 (myndighetsanvisningar) och nummer 39 (riskbedömningar) för polisens del och konstaterade att de ovan nämnda åtgärderna som Polisstyrelsen inlett och uppdateringen av anvisningarna uppfyller rekommendationerna i fråga. Arbetsgruppen ansåg därför att det med tanke på de anvisningar som getts till polisen och de riskbedömningar som polisen gjort inte är motiverat att inkludera åtgärder som gäller dessa frågor i bekämpningsprogrammet. Polisstyrelsen följer regelbundet upp iakttagandet av de ovan nämnda anvisningarna. Arbetsgruppen konstaterade att det är viktigt att följa upp hur beaktandet av särdragen i våld i parrelationer och våldsoffers utsatta ställning utvecklas i polisverksamheten. Om brister eller problem uppdagas är det viktigt att Polisstyrelsen ingriper i dem.

Vidare anser arbetsgruppen att utredningen av våld i nära relationer och sexualbrott med fördel ska koncentreras till polisen, som är specialiserad på dessa brott. Även social- och hälsovårdsministeriet föreslår i sin rapport³¹ om ingripande i våld i nära relationer och förebyggande processer att utredningen av våldsbrott i nära relationer ska koncentreras till de utredare inom polisen som fått utbildning om våld i nära relationer som fenomen, MARAK-riskbedömning och hänvisning av misstänkta förövare och offer till tjänster.

³¹ Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:55.

3 Teman i bekämpningsprogrammet och åtgärderna

Våld mot kvinnor tolkas inom ramen för programmet på samma sätt som i Istanbulkonventionen, dvs. som alla sådana könsbaserade våldshandlingar som orsakar eller kan orsaka kvinnor skada eller lidande av kroppslig, sexuell, psykisk eller ekonomisk karaktär. Genom åtgärderna i programmet strävar man efter att i bred utsträckning nå kvinnor som hör till alla befolkningsgrupper och som blir eller kan bli föremål för våld. I programmet betonas huvudsakligen vikten av att förbättra kompetensen hos myndigheterna inom förundersöknings- och straffprocesserna samt inom brottspåföljdsbranschen. Programmet omfattar också hedersrelaterat våld och digitalt våld.

I programmet fokuserar man i synnerhet på att i omfattande skala förebygga våld mot kvinnor och förbättra myndigheternas kompetens. Förebyggande av våld hör till de främsta målen i Istanbulkonventionen. Förebyggande av våld innefattar i Istanbulkonventionen att förändra kvinnors och mäns sociala och kulturella beteendemönster i syfte att utrota fördomar, sedvänjor, traditioner och all annan praxis som utgår från föreställningen om kvinnors underordning eller från stereotypa roller för kvinnor och män. I detta arbete ska särskild vikt fästas vid att förebygga våld mot personer i utsatt ställning och vid att säkerställa att ingen kultur, sedvänja, religion, tradition eller s.k. heder anses berättiga till någon som helst form av våld mot kvinnor. Åtgärder som främjar förebyggande kan bestå av att upplysa allmänheten exempelvis genom kampanjer eller att förbättra den allmänna medvetenheten om de olika formerna av våld som omfattas av Istanbulkonventionen och hur de påverkar barn samt behovet av att förebygga denna typ av våld.

Den arbetsgrupp som berett bekämpningsprogrammet konstaterade att såväl myndigheterna som organisationerna har sammanställt och publicerat en hel del material, såsom guider, handböcker, broschyrer, webbsidor och videofilmer i syfte att öka medvetenheten och kunnandet om bland annat våld mot kvinnor, våldets olika former, grupper i utsatt ställning, identifiering av våld och hur våldsfrågor kan tas upp. Arbetsgruppen ansåg det vara ett problem att materialet finns utspritt till exempel på olika aktörers webbplatser och att det inte nödvändigtvis är lätt att hitta det eller att få en bild av helheten. Av denna anledning beslutade arbetsgruppen att bekämpningsprogrammet i praktiken inte alls ska omfatta utarbetande av material, utan att man snarare ska sträva efter att utnyttja, distribuera och komplettera befintligt material.

3.1 Öka medvetenheten

Enligt artikel 13 i Istanbulkonventionen ska medvetenheten om våld mot kvinnor och dess konsekvenser utökas. En metod som nämns i konventionen är upplysningskampanjer och upplysningsprogram som ska genomföras till exempel i samarbete med frivilligorganisationer. Även GREVIO har uppmanat Finland att regelbundet genomföra kampanjer för att öka medvetenheten. Bekämpningsprogrammet innehåller flera åtgärder som strävar efter att öka medvetenheten.

Programmet innefattar en kampanj som strävar efter att ingripa i sexuella trakasserier mot unga kvinnor (åtgärd nr 1). Kampanjen tar fasta på den roll som utomstående har och visar hur utomstående kan ingripa i situationer av trakasseri och våld och fungera som stöd för offret. I Finland har de utomståendes roll tidigare inte varit i fokus i arbetet mot våld, utan till exempel attitydfostran med sikte på förebyggande av sexuellt våld har av tradition riktats antingen till eventuella våldsoffer eller till förövare. Exempelvis i USA fokuseras upplysningskampanjerna för kvinnor och män på många högskolecampus på att utbilda de studerande till att som utomstående ingripa i sexuellt våld.³²

Flera undersökningar har gjorts om de utomståendes roll när det gäller att ingripa i våldssituationer och exempelvis ta upp våldsfrågan. Det har också undersökts vilken effekt kampanjerna har haft på utomstående. Potter m.fl. upptäckte i sin undersökning³³ att de universitetsstuderande som hade sett kampanjaffischer som betonade de utomståendes aktiva roll var mer medvetna om sexuellt våld och mer beredda att ingripa i våldssituationer jämfört med de studerande som inte hade sett kampanjen. Sundstrom med kollegor observerade³⁴ att en mediekampanj med namnet *It's your place* hade en positiv effekt på attityderna hos de studerande som hade sett kampanjen och på deras vilja att ingripa i våld exempelvis genom att hjälpa våldsoffer.

Bekämpningsprogrammet inbegriper dessutom kampanjer kring totalreformen av lagstiftningen om sexualbrott (åtgärd nr 7) och en kampanj i sociala medier som gäller digtalt våld och som riktar sig till unga (åtgärd nr 2).

³² <https://rikosentorjunta.fi/seksuaalisen-vakivallan-sivustakatsojat>

³³ Potter, Sharyn J. m.fl. (2009): Empowering Bystanders to Prevent Campus Violence Against Women. A Preliminary Evaluation of a Poster Campaign. *Violence Against Women* 15:1, 106–121.

³⁴ Sundstrom, Beth m.fl. (2018): *It's Your Place: Development and Evaluation of an Evidence-Based Bystander Intervention Campaign*. *Health Communication* 33:9, 1141–1150.

Enkäten Hälsa i skolan 2019³⁵ visar att erfarenheter av sexuella övergrepp och trakasserier är vanliga särskilt bland flickor som studerar vid läroanstalter på andra stadiet. Det finns alltså ett behov av upplysning och utbildning i synnerhet när det gäller att ingripa i sociala och kulturella modeller vid yrkesläroanstalter. I programmet ingår en åtgärd som är ämnad att öka medvetenheten om tryggt sällskapande, emotionell kompetens och säkerhetsfärdigheter hos studerandena vid yrkesläroanstalterna (åtgärd nr 3). Åtgärden ska genomföras i samarbete med studerandeorganisationerna inom yrkesutbildning. Projektet kan inbegripa förutom utarbetande och spridning av material även anordnande av evenemang. Myndigheterna har tidigare med goda resultat samarbetat med studerandeorganisationerna bland annat i syfte att minska användningen av tobak och snus vid yrkesläroanstalterna.

Medvetenheten om tryggt sällskapande, emotionell kompetens och säkerhetsfärdigheter ska spridas förutom vid yrkesläroanstalterna även inom den grundläggande utbildningen och vid gymnasierna (åtgärd nr 4). Det finns material om detta ämne, men det har inte samlats på ett enda ställe så att det skulle vara enkelt att hitta. Inom ramen för denna åtgärd i bekämpningsprogrammet sammanställer Utbildningsstyrelsen det läromaterial som redan finns och sprider det via sina egna kanaler, och dessutom informerar de aktörer som deltagit i beredningen av bekämpningsprogrammet om läromaterialet till sina egna intressentgrupper.

Av 2018 års enkät Spelbarometern³⁶ framgår att av alla respondenter under 20 år spelade 36,4 % något underhållningsspel varje dag, medan 69,8 % spelade minst en gång i veckan. Också inom åldersgruppen 20–29 år uppgav mer än hälften av respondenterna att de spelade något digitalt underhållningsspel minst en gång i veckan. Våldet och kvinnobilden i spelen har undersökts och kritiserats, likaså det våld mot kvinnor som förekommer i spelen och hur det eventuellt påverkar spelarnas attityder. Enligt Törmä m.fl.³⁷ bygger man i Finland upp en digital spelkaraktärs kön genom att återge sådana stereotypiska egenskaper och handlingssätt som förknippas med könen. Törmä med kollegor anser att flickorna i västländska spel på grund av den sexism som råder inom industrin och på marknaden får stereotypiska roller som passiva belöningar eller elaka hot. Även om det nuförtiden också finns kvinnliga planerare i branschen är spelkulturen innehållsmässigt alltså mycket maskulin.

En av åtgärderna i bekämpningsprogrammet är ett projekt som uppmuntrar de finländska spelstudiorna att göra könsrollerna i spelen och spelens världsbild mer

³⁵ Välbefinnandet bland barn och unga – Enkäten Hälsa i skolan 2019. Statistikrapport 33/2019. Institutet för hälsa och välfärd.

³⁶ Kinnunen, Jani; Lilja, Pekka; Mäyrä, Frans: Pelaajabarometri 2018. Monimuotoistuva mobiilipeleminen. Tampereen yliopisto. TRIM Research Reports 28.

³⁷ Törmä, Sinikka; Pitkänen, Sari; Huotari, Kari: Sukupuolittuneet pelikentät. Naisten pelaaminen kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä Suomessa. Kuntoutussäätiön työselosteita 49/2015.

mångsidiga (åtgärd nr 5). Syftet med projektet är att dels utreda vilka faktorer som hindrar spelstudiorna från att skapa jämställda spelvärldar, dels väcka diskussion om könsstereotyper i spelen och könsrelaterat våld inom spelbranschen.

3.2 Utbilda myndigheterna

Utbildning och anvisningar behövs alltså bland annat för de myndigheter som deltar i straffprocesser. GREVIO kräver att de finska myndigheterna ska införa obligatorisk och systematisk grundläggande utbildning och fortbildning för alla tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter och åklagare. Utbildningen ska innefatta alla former av våld som omfattas av Istanbulkonventionen. Vidare uppmanar GREVIO de finska myndigheterna att utveckla och i bred omfattning sprida anvisningar om hur olika former av våld som omfattas av Istanbulkonventionen ska behandlas med beaktande av de typiska drag och inbördes samband som kännetecknar respektive våldsförlopp, riskfaktorerna för att samma person blir offer på nytt och det faktum att våld kan påverka förmågan och viljan hos personer med olika bakgrund att anmäla våldsfall till polisen eller andra myndigheter.

Bekämpningsprogrammet innehåller flera utbildningsåtgärder som ska vidtas i syfte att uppfylla GREVIOs krav framför allt när det gäller de myndigheter som deltar i straffprocessen och som arbetar inom brottspåföljdsområdet (åtgärderna nr 8, 9, 10, 11, 12 och 13). I all utbildning som ingår i bekämpningsprogrammet läggs fokus bland annat på könsrelaterat våld och dynamiken kring våld i nära relationer. Personalen vid de myndigheter som deltar i straffprocessen utbildas i frågor som gäller hedersrelaterat våld och digitalt våld, och dessutom läggs vikt vid hänvisningen till tjänster och ett sensitivt bemötande av offer. För personalen vid brottspåföljdsmyndigheten ordnas utbildning bland annat om våld mot kvinnor och ingripande i våld. Vidare utbildas personer som arbetar med kvinnliga fångar i våldsarbete bland kvinnor. I denna utbildning beaktas bland annat det faktum att många kvinnliga fångar kan vara både våldsförövare och våldsoffer.

Utöver utbildningen för myndigheter som är involverade i straffprocessen och brottspåföljdsområdet inbegriper bekämpningsprogrammet en åtgärd (nr 15) som går ut på att utvidga innehållet i THL:s webbutbildning *Skapa förtroende – ingrip i våld*, så att utbildningen även ger akt på hedersrelaterat våld och digitalt våld. Därtill innefattar bekämpningsprogrammet en åtgärd (nr 16), genom vilken man vill öka medvetenheten och marknadsföra webbutbildningen *Skapa förtroende – ingrip i våld*. Betydande resurser har reserverats för denna åtgärd. Arbetsgruppen konstaterade att marknadsföringen av utbildningsplattformen med fördel bör genomföras så att en person avlönas med uppdraget att facilitera spridningen av utbildningen i kommunerna

och i områden där social- och hälsovårdspersonalen och den lokala polisen arbetar. Utbildningen *Skapa förtroende – ingrip i våld* är uppbyggd så att även om det är möjligt att genomgå utbildningen ensam och via fjärruppkoppling har deltagarna mest nytta av den om de deltar i ett gemensamt seminarium som hålls av en expert som är insatt i ämnet i fråga och i dialogiska metoder. Yrkespersoner inom social- och hälsovården från varje landskap bör om möjligt delta i de regionala seminarierna.

I bekämpningsprogrammet ingår också åtgärder som gäller utbildning av skyddshemmens personal och MARAK-arbetsgrupperna (nr 14 och 20). Fokus i denna utbildning ligger främst på hedersrelaterat våld, digitalt våld och förföljelse. Vidare innehåller programmet en åtgärd (nr 18) som ska förbättra kunnandet bland lärare och personer som skaffar sig lärarbehörighet när det gäller att identifiera och ta upp våld.

Arbetsgruppen anser att all utbildning som ordnas som en del av bekämpningsprogrammet har samband med en större helhet, genom vilken man strävar efter att förbättra myndigheternas och yrkespersonernas kunnande bland annat om brottsoffers ställning och bemötande av brottsoffer samt olika brottsfenomen, såsom våld mot kvinnor och människohandel. Det är viktigt att deltagandet i utbildningarna samordnas i de ansvariga organisationerna så att olika utbildningar bildar en fungerande och ändamålsenlig helhet ur varje aktörs synvinkel.

3.3 Undersökningar och utredningar

Enligt artikel 11 i Istanbulkonventionen ska statistiska uppgifter samlas in och undersökningar utföras om alla våldsformer som omfattas av konventionen. Även GREVIO lyfter i sina rekommendationer till Finland fram bland annat behovet av en enkätundersökning som gör det möjligt att kartlägga våldet mot kvinnor och uppmanar myndigheterna att med hjälp av undersökningen behandla alla former av våld mot kvinnor.

Bekämpningsprogrammet innefattar fyra forsknings- eller utredningsprojekt. För det första utförs en rättslig utredning om kriminaliseringen av psykiskt våld och effekten av lagstiftningen om förföljelse (åtgärd nr 29). I utredningen undersöks vilken situation som råder i andra länder när det gäller kriminaliseringen av psykiskt våld/tvingande kontroll, hur den gällande lagstiftningen om förföljelse har tillämpats i Finland och hurdana fall som har gått vidare ända till straffprocess.

I bekämpningsprogrammet ingår en förvaltningsövergripande undersökning om händelsekedjorna vid dödligt våld mot kvinnor i parrelationer (åtgärd nr 30), som förslagsvis ska genomföras som en del av statsrådets utrednings- och forskningsverk-

samhet. Inom ramen för projektet samlar man in information om kvinnor som blivit offer för våld i en parrelation med dödlig utgång. Syftet är att i varje fall separat utreda vilka händelsekedjor och eventuella kontakter till myndigheter och organisationer som föregått dråpet. På så sätt försöker man ta reda på om dråpet hade kunnat förhindras på något sätt.

Ett annat utredningsprojekt som eventuellt ska genomföras som en del av statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet gäller digitalt våld mot kvinnor (åtgärd nr 31). Inom ramen för projektet utreds hur ofta polisanmälningar görs till exempel i sådana fall där våld, trakasserier och förföljelse har begåtts via eller med hjälp av digitala massmedier, och vilken typ av polisanmälningar det är fråga om. Syftet är att utreda under vilka brottsbeteckningar polisen utreder dessa brott, om polisen själv fattar beslut i dessa fall och i så fall på vilka grunder, samt hur fallen förs vidare till åklagaren. Beträffande åklagaren utreds eventuella beslut om att inte väcka åtal och orsakerna till dessa. Eventuellt utreds också hur fallen förs vidare till domstol och hurdana domar som har meddelats i dem.

Europeiska unionens statistikkontor Eurostat samordnar en könsbaserad enkätundersökning på EU-nivå, som genomförs under åren 2020–2022. Undersökningen producerar enhetlig och jämförbar information om våld mot kvinnor i EU:s medlemsländer. Det är frivilligt för medlemsländerna att delta i undersökningen, men med tanke på jämförbarheten är det mycket viktigt att så många EU-länder som möjligt deltar. De nationella statistikmyndigheterna har rätt att få EU-finansiering för genomförandet av undersökningen på nationell nivå. EU-finansieringen täcker högst 80 procent av kostnaderna för den nationella datainsamlingen. Finland har anmält sitt samtycke till att delta i undersökningen. En del av Finlands självriskandel täcks av de anslag som reserverats för verkställande av programmet för bekämpning av våld mot kvinnor (åtgärd nr 32). I Finland är det Statistikcentralen som ansvarar för insamlingen av data.

3.4 Samarbetsstrukturer för förebyggande av våld i nära relationer

När det gäller att förebygga våld i nära relationer och skapa servicestigar har strukturerna en central betydelse. Starka strukturer på kommun-, region- och statsförvaltningsnivå förtydligar varje aktörs ansvar och gör det lättare att skapa samarbete över sektorsgränserna, praxis för stöd och hjälp samt servicestigar för offer och förövare. Det föregående programmet för att minska våld mot kvinnor innehöll en åtgärd som gick ut på att en förvaltningsövergripande samordningsgrupp för våld i nära relationer och våld i hemmet skulle tillsättas i varje kommun eller samarbetsområde. En enkät

som genomfördes i samband med social- och hälsovårdsministeriets utredning³⁸ i början av år 2019 visade att omkring hälften av alla kommuner eller samkommuner som besvarade enkäten saknade en samordnings- eller samarbetsgrupp. Antalet respondenter var 110, medan det finns sammanlagt 310 kommuner.

Utvecklingen av strukturerna kräver alltså mycket arbete, och därför har åtgärder som främjar utvecklandet (nr 25, 26 och 27) tagits in i detta program. Åtgärderna går bland annat ut på att sammanställa anvisningar för kommunerna och vårdlandskapen om hur de ska ordna samordningsstrukturer för förebyggande av våld i nära relationer och verksamhet som motarbetar våld i nära relationer, att säkerställa yrkespersonernas kompetens kring våld i nära relationer i utvecklingen av familjecenterverksamhet samt att utveckla tjänster och sörja för deras tillgänglighet i samband med det programmet Framtidens social- och hälsocentral. Genom dessa åtgärder strävar man också efter att uppfylla GREVIOs uppmaning om att skapa etablerade samordnings- och samarbetsstrukturer mellan olika statliga och av staten oberoende aktörer och serviceproducenter i syfte att säkerställa ändamålsenliga former av samarbete mellan olika aktörer.

Utöver de ovan nämnda åtgärderna grundas som en del av bekämpningsprogrammet ett nationellt kompetenskluster om hedersrelaterat våld i anslutning till Institutet för hälsa och välfärd (åtgärd nr 28). Vid Institutet för hälsa och välfärd arbetar för närvarande cirka 20 personer med olika teman som relaterar till arbetet mot våld. I början av 2021 kommer alla dessa personer att placeras i en och samma enhet, och även kompetensen om hedersrelaterat våld kommer i fortsättningen att utgöra en del av enheten i fråga. I syfte att stärka uttryckligen kompetensen kring hedersrelaterat våld kommer Institutet för hälsa och välfärd att anställa en samordnare av arbetet mot hedersrelaterat våld. Samordnaren har bland annat till uppgift att dels i enlighet med genomförandet av Istanbulkonventionen se till att social- och hälsovårdspersonalens och andra centrala yrkesgruppers kompetens i specialfrågor som gäller hedersrelaterat våld utvecklas, dels upprätthålla och stärka samarbetet med organisationerna. Vidare ansvarar samordnaren för förankringen av åtgärdsprogrammet mot könsstämpling. Koordinatorstjänsten finansieras av arbets- och näringsministeriet. Finansieringen är bestående.

Utöver temat förebyggande av våld, och delvis under det, innehåller programmet tre närmare avgränsade teman: hedersrelaterat våld, digitalt våld samt arbete med våldsförövare och program som riktar sig till våldsförövare. Nedan redogörs närmare för dessa fenomen och frågor. Vidare diskuteras vad som hittills har gjorts i Finland i an-

³⁸ Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:55.

slutning till temana i fråga och vilka handlingsprogram, projekt eller modeller som används. I det följande beskrivs också vad som fortfarande bör göras inom varje tema, dvs. vilka problem eller brister som har observerats.

3.5 Hedersrelaterat våld som en form av våld mot kvinnor

Hedersrelaterat våld ska som fenomen inte betraktas separat från andra former av våld i hemmet och våld i nära relationer. Familjens, släktens och gemenskapens roller framhävs i kontrollen av individens könsmoral. Negativ social kontroll som utövas för att bevara hedern³⁹ påverkar alla medlemmar i gemenskapen, både förövarna och offren. Ungdomarnas, i synnerhet kvinnornas och flickornas, sedlighet och vikten av att den bevaras anses vara hela familjens eller släktens gemensamma sak. Individernas handlingar påverkar hela samhällets heder, och följaktligen förväntas alla bland annat följa vissa bestämda beteendemönster och en viss moral.

I Finland har de allvarigaste formerna av hedersrelaterat våld främst förknippats med vissa invandrarsamhällen, men negativ social kontroll förekommer i flera olika samhällen. Alla dessa samhällen kännetecknas av strikta moraluppfattningar, som kan motiveras med en viss övertygelse eller kultur.

Hedersrelaterat våld kan utövas som psykiskt, fysiskt, sexuellt och ekonomiskt våld. I lindrigare form kan det handla om strikta gränser i fråga om rörelsefrihet, vänskapskrets och val i livet, misshandel, ekonomiskt våld, hot och påtryckning. Bevarandet av familjens och släktens heder kan i extrema fall leda till fysiskt våld, könsstympning av flickor och kvinnor, tvångsäktenskap eller t.o.m. dråp. Våldet kan utövas av flera olika personer och på flera olika sätt. Förövaren och offrets övriga närmaste krets kan ha uppfattningen att våldet eller hotet om våld är berättigat.

Förekomsten av hedersrelaterat våld och dess uttrycksformer har tills vidare undersökts i rätt så obetydlig omfattning i Finland. I fråga om tvångsäktenskap kan statistiska uppgifter hämtas ur klientuppgifterna i hjälpsystemet för offer för människohan-

³⁹ Begreppet negativ social kontroll inbegriper systematiska handlingar som strävar efter att upprätthålla familjenormer och andra normer som står i strid med lagstiftningen och konventionen om barnets rättigheter och som således kränker individernas frihet och rättigheter. Negativ social kontroll kan leda till hedersrelaterat psykiskt och fysiskt våld. Källa: <https://www.norden.org/fi/uutinen/kun-aiti-ja-isa-paattavat-kielteinen-sosiaalinen-kontrolli>, 1.6.2020.

del, men de avslöjar inte hur omfattande fenomen det är fråga om. Av alla nya kvinnliga klienter som kommit in i systemet under 2019 hade 34 procent blivit tvingade till att ingå äktenskap⁴⁰. År 2018 var motsvarande siffra 20 procent⁴¹.

I den undersökning om välfärden bland personer födda utomlands (FinMonik) som genomfördes av Institutet för hälsa och välfärd fick respondenterna svara på frågor om könsstympning. Kvinnor som genomgått könsstympning fanns särskilt bland de kvinnor som flyttat till Finland från Mellanöstern och Afrika: 8–18 procent hade blivit utsatta för könsstympning i genomsnitt som sjuåringar⁴².

Polisen har fört riksomfattande statistik över hedersrelaterade motiv i våldssituationer sedan början av 2020. Polisens uppgifter från ett år tidigare visade att 34 av cirka 1 250 fall av våld i nära relationer klassificerades som hedersrelaterat våld⁴³. Hedersrelaterat våld är oftast dold brottslighet, och det kan vara utmanande att identifiera hedersrelaterat våld i förutredningen och straffprocessen.

Förbundet för mänskliga rättigheter genomförde år 2016 en utredning⁴⁴ om hedersrelaterat våld samt ingripande i och förebyggande av det i Finland. I utredningen redogörs för migrationsförvaltningens, integrerings- och socialservicens, undervisningspersonalens, hälso- och sjukvårdens, polisens och utrikesförvaltningens roller i förebyggandet av och ingripandet i hedersrelaterat våld. Yrkespersonerna inom dessa sektorer stöter på hedersrelaterat våld i sitt arbete.

Slutsatsen i utredningen är att social- och hälsovårdsmyndigheterna, polisen, undervisningspersonalen och migrationsmyndigheterna allmänt taget inte är tillräckligt medvetna om de sociala särdrag som är typiska för hedersrelaterat våld och hur man bör ingripa i hedersrelaterat våld. Enskilda tjänsteinnehavare kan ha det kunnande som behövs, men mellan olika myndigheter varierar kompetensen. I utredningen betonas att det är staten som ansvarar för att arbetet mot hedersrelaterat våld utvecklas så att människor som blir utsatta för sådant våld kan hjälpas på ett effektivare sätt än i dag.

⁴⁰ Hjälpssystemet för offer för människohandel. Lägesöversikt 1.1–31.12.2019. http://www.ihmiskauppa.fi/files/504/Hjalpsystemets_Lagesoversikt_1.1.-_31.12.2019.pdf

⁴¹ Hjälpssystemet för offer för människohandel. Lägesöversikt 1.1–31.12.2018. http://www.ihmiskauppa.fi/files/444/Ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelman_tilannekatsaus_1.1.-_31.12.2018.pdf

⁴² Kuusio, Hannamaria; Seppänen, Anna; Jokela, Satu; Somersalo, Laura; Lilja, Eero (red.). Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019.

⁴³ <https://yle.fi/uutiset/3-11168099>

⁴⁴ Hansen, Saana; Sams, Anni; Jäppinen, Maija; Latvala, Johanna: Kunniakäsitykset ja väkivalta – selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Förbundet för mänskliga rättigheter 2016.

År 2017 gjorde Virve Toivonen på justitieministeriets begäran en utredning om förekomsten och uppdagandet av tvångsäktenskap i Finland⁴⁵. I utredningen presenteras endast myndigheternas och organisationernas perspektiv. Utifrån utredningen kan man konstatera att det bor människor som tvingats att ingå äktenskap även i Finland. Trots att det inte finns exakta uppgifter om fenomenets omfattning är det sannolikt fråga om ett fenomen som åtminstone inom den närmaste framtiden kommer att öka, inte försvinna. Utifrån utredningen konstaterades det att den allmänna medvetenheten och kunskapen om tvångsäktenskap måste förbättras.

Utredningen ger anledning att misstänka att vårt myndighetssystem för närvarande inte har tillräckliga förutsättningar att möta de sociala och rättsliga utmaningar som tvångsäktenskap är förknippade med. Utbildningen och anvisningarna om tvångsäktenskap är bristfälliga, och myndighetssamarbetet fungerar inte alltid som det ska. Utredningen gav dessutom vid handen att även barn i Finland blir utsatta för tvångsäktenskap.

I december 2017 ordnade justitieministeriet en aktualitetsdiskussion om förebyggande av tvångsäktenskap i Finland. Utifrån diskussionen och Toivonens promemoria sammanställdes under våren 2018 vid justitieministeriet en promemoria⁴⁶, där en situationsbild över förebyggandet och bekämpningen av tvångsäktenskap presenterades och behovet av vidare åtgärder kartlades. I slutet av promemorian har man samlat justitieministeriets, social- och hälsovårdsministeriets, inrikesministeriets samt undervisnings- och kulturministeriets rekommendationer om nödvändiga fortsatta åtgärder. Den arbetsgrupp som bereder programmet för bekämpning av våld mot kvinnor har gått igenom dessa rekommendationer om fortsatta åtgärder. Många åtgärder har redan inletts, och en del av de åtgärder som ännu inte har inletts har inkluderats i detta bekämpningsprogram.

Tuuli Hong⁴⁷ undersöker i sin doktorsavhandling vilken juridisk ställning offer för hedersrelaterat våld har i Finland. Även om hedersrelaterat våld oftast visar sig som våld mot kvinnor, närmare bestämt könsbaserat våld i nära relationer, menar Hong att man

⁴⁵ Toivonen, Virve: Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa. Institutet för kriminologi och rättspolitik 2017. <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4750802/Avioliittoon+pakottaminen+-+selvitysmuistio+2017+HY.pdf/8b68f4a4-8c0e-43e0-9314-a40af9e4c56f/Avioliittoon+pakottaminen+-+selvitysmuistio+2017+HY.pdf.pdf>

⁴⁶ Pakkoavioliittojen ehkäisy ja torjunnan tilannekuva sekä kartoitus jatkotoimenpiteistä. Justitieministeriets promemoria 2018. <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4750802/Muistio+Pakkoavioliittojen+ehk%C3%A4isy+ja+torjunnan+tilannekuva+sek%C3%A4+kartoitus+jatkotoimenpiteist%C3%A4+.pdf/6ba42422-92ab-9ef8-b476-33b0fcf08eec/Muistio+Pakkoavioliittojen+ehk%C3%A4isy+ja+torjunnan+tilannekuva+sek%C3%A4+kartoitus+jatkotoimenpiteist%C3%A4+.pdf>

⁴⁷ Hong, Tuuli: Kunniaan liittyvän väkivallan uhrin oikeudellinen asema. Turun yliopiston julkaisuja 2020.

via de kategorierna inte får grepp om de särdrag och krav som följer av våldets sociala karaktär. Av denna anledning studeras hedersrelaterat våld i Hong's forskning utgående från begreppet socialt våld. De åtgärder som redan vidtagits i syfte att motarbeta våld mot kvinnor når enligt forskningen inte i tillräcklig omfattning dem som blir offer för hedersrelaterat våld. Hong konstaterar att strafflagen bygger på en individcentrerad och gärningsstraffrättslig grund. Detta är förenligt med gärningsformen mellan en förövare och ett offer, som är typisk för den dominerande uppfattningen i Finland. Dessa utgångspunkter leder enligt Hong till att strafflagen inte till alla delar kan täcka socialt våld.

Det finns inget handlingsprogram i Finland som omfattar de olika formerna av hedersrelaterat våld. Vidare finns det inga särskilda riksomfattande anvisningar om dessa våldssituationer. Social- och hälsovårdsministeriet har år 2019 publicerat ett *Handlingsprogram mot könsstympning av flickor och kvinnor (FGM)*⁴⁸. Därtill innefattar social- och hälsovårdsministeriets publikation *En barndom utan våld – åtgärdsplan för förebyggande av våld mot barn 2020–2025*⁴⁹ åtgärder ämnade att främja ingripandet i hedersrelaterat våld. Bägge programmen och de åtgärder som de innehåller har beaktats i beredningen av programmet för bekämpning av våld mot kvinnor.

GREVIO poängterar i sina rekommendationer till Finland att man i utbildningen av yrkespersoner utöver våld i hemmet och sexualbrott inte behandlar andra mångfasetterade former av våld mot kvinnor, såsom förföljelse, tvångsäktenskap, könsstympning och "hedersvåld". GREVIO anser detta vara orsaken till att Finland alltjämt har problem med att på ett ändamålsenligt sätt behandla allt slags våld mot kvinnor. Hedersrelaterat våld nämns också i GREVIOs rekommendation nummer 17:

17. GREVIO uppmanar å det starkaste de finska myndigheterna att vidta lämpliga åtgärder för att skapa etablerade samordnings- och samarbetsstrukturer mellan olika statliga och av staten oberoende aktörer och serviceproducenter i syfte att säkerställa ändamålsenliga former av samarbete mellan olika aktörer som bygger på uppfattningen att våld mot kvinnor och våld i hemmet är könsbaserat våld, och som fokuserar på offrens mänskliga rättigheter och säkerhet samt på deras egenmakt och ekonomiska oberoende. **Dessa åtgärder ska innefatta dels anvisningar samt förfaranden för och bestämmelser om samarbete för de myndigheter som behandlar våld mot kvinnor och våld i hemmet, inklusive särskilda former av våld, såsom tvångsäktenskap och "hedersvåld", dels ett system för behandling av denna typ**

⁴⁸ Koukkula, Mimmi; Klemetti, Reija: Handlingsprogram mot könsstympning av flickor och kvinnor (FGM). Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2 019:1

⁴⁹ Korpilahti, Ulla; Kettunen, Hanna; Nuotio, Erika; Jokela, Satu; Nummi, Vuokko Maria; Lillsunde, Pirjo (red.): Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyssä 2020–2025. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2019:27.

av fall så att erhållen kunskap och erfarenhet kan delas vidare. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att i alla officiella och inofficiella samarbetsstrukturer integrera sådana särskilda stödtjänster för kvinnor som administreras av frivilligorganisationer och som representerar offren i samarbetet mellan olika aktörer.

Bekämpningsprogrammet innefattar flera åtgärder som syftar till att öka medvetenheten och kunskanden om hedersrelaterat våld. Vidare har vissa utbildningsåtgärder inkluderats i bekämpningsprogrammet i syfte att avhjälpa den bristfälliga utbildningen av yrkespersoner som GREVIO lyfter fram. Inom ramen för programmet satsar man på att utbilda förutom de myndigheter som är involverade i förutrednings- och straffprocesser även aktörerna inom social- och hälsovården genom att komplettera utbildningen *Skapa förtroende – ingrip i våld* med en ny del om hedersrelaterat våld.

Handboken för barnskyddet kompletteras med information om hedersrelaterat våld (åtgärd nr 19), och dessutom sammanställs anvisningar för MARAK-arbetsgrupperna, som även utbildas inom temat hedersrelaterat våld (åtgärd nr 20). Helsingfors polisinspektion har i samarbete med Loisto settlementti ry:s SOPU-arbete för att förebygga hedersrelaterat våld tagit fram en uppsättning frågor som kan användas i förutredningen i sådana fall där man misstänker hedersrelaterat våld. Frågorna kan utnyttjas även i riskbedömningarna. Bekämpningsprogrammet innefattar en åtgärd (nr 21) där verktyget i fråga distribueras till alla polisinspektioner. Vidare innefattar programmet en åtgärd (nr 22) som går ut på att ta fram lämpliga anvisningar om hur man i vardagen kan ta upp våldsfrågan inom studerandevården (skolhälsovården, studerandevården samt kurators- och psykologtjänster). I anvisningarna poängteras i synnerhet hedersrelaterat våld, bland annat vikten av att snabbt reagera i situationer där ett barn avbryter sin skolgång eller åker iväg på en överraskande lång utlandsresa mitt under terminen. Information om anvisningarna och handlingsmodellerna sprids i omfattande skala.

En del av de anslag som reserverats för verkställandet av programmet används till att finansiera organisationer som arbetar för att bekämpa våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld bland invandrare (åtgärd nr 6). Syftet är att med hjälp av statsunderstöd finansiera projekt och åtgärder som bidrar till att öka medvetenheten om dessa fenomen.

3.6 Digitalt våld

Allteftersom kommunikationen människor emellan förflyttats till webben i allt högre grad och nya tekniska lösningar utvecklas hela tiden har också möjligheterna till och

verktygen för trakasseri och våld på nätet ökat. Tekniken erbjuder nya möjligheter att följa en annan persons rörelser och aktiviteter samt att såra och förödmjuka andra. Digitalt våld kan definieras på många olika sätt, men grovt sett innebär termen våld, förföljelse och sexuella trakasserier som utövas med hjälp av digital teknik, såsom smarttelefoner, datorer, sociala medier, positioneringsutrustning m.m. Digitalt våld och digitala trakasserier kan ta sig uttryck i exempelvis utskällningar, förlöjliganden, förföljelser och sexuella trakasserier på nätet. Med digitalt våld avses också situationer där en person tar kontroll över sin partners eller före detta partners kommunikation, till exempel genom att kräva att partnern ska vara anträffbar eller genom att förfölja, lokalisera eller störa partnern genom ständigt återkommande samtal eller meddelanden.

Enkätundersökningar har gjorts om förekomsten av digitalt våld och digitala trakasserier bland annat i USA⁵⁰ och i Australien⁵¹. Dessa undersökningar har visat att digitalt våld är ett relativt allmänt fenomen. Enligt den enkätundersökning som Europeiska Unionens byrå för grundläggande rättigheter publicerade år 2014⁵² hade 11 procent av alla de kvinnliga respondenterna som bodde i ett EU-land upplevt sexuella trakasserier på nätet efter att de fyllt 15 år och 5 procent under de senaste 12 månaderna. Erfarenheter av sexuella trakasserier var desto vanligare, ju yngre kvinnor det var fråga om.

I Finland har detta fenomen utretts av Statistikcentralen genom en undersökning om befolkningens användning av informations- och kommunikationsteknik 2019⁵³. Enligt undersökningen hade 7 procent av kvinnorna och 5 procent av männen någon gång blivit föremål för trakasseri på internet. Sammanlagt 14 procent av kvinnorna och 6 procent av männen uppgav att de någon gång blivit närmade på ett osakligt sätt på nätet. Personer inom åldersgruppen 16–34 år hade betydligt oftare blivit föremål för både trakasserier och osakliga närmanden jämfört med äldre personer.

En enkät om ungdomsbrottslighet som institutet för kriminologi och rättspolitik vid Helsingfors universitet genomförde år 2016⁵⁴ visar att mobbning bland ungdomar allt oftare sker i en elektronisk i stället för en fysisk miljö. Av alla finländare i åldern 15–16 år som besvarade enkäten hade 31 procent upplevt elektronisk mobbning minst en gång i livet, medan 15 procent hade upplevt elektronisk mobbning under de senaste

⁵⁰ Pew Research Center: Online Harassment 2017.

⁵¹ Powell, Anastasia & Henry, Nicola: Technology-Facilitated Sexual Violence Victimization: Results From an Online Survey of Australian Adults. *Journal of Interpersonal Violence* 1–29, 2016.

⁵² Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights, 2014.

⁵³ Finlands officiella statistik (FOS): Befolkningens användning av informations- och kommunikationsteknik 2019.

⁵⁴ Näsi, Matti: Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, katsauksia 18/2016.

12 månaderna. De som hade blivit offer för elektronisk mobbning var oftare flickor (16 %) än pojkar (13 %).

I enkäten Hälsa i skolan 2019⁵⁵ uppgav 14–17 procent, beroende på årskurs⁵⁶, av alla som hade upplevt sexuella ofredanden eller anspelningar att ofredandet eller anspelningen hade skett över telefon eller på nätet.

Den europeiska takorganisationen för kvinnoorganisationer, The European Women's Lobby, har gett ut en guide som innehåller anvisningar om och verktyg för förebyggande av digitalt våld⁵⁷. I Finland har Kvinnolinjen gett ut en guide om digitalt våld under och efter en parrelation⁵⁸. För guiden genomfördes en webbenkät om upplevelser av digitalt våld som riktades till alla människor som definierar sig själva som kvinnor. Enkäten besvarades av 224 personer. I guiden konstateras att det kan vara svårt att identifiera digitalt våld, såväl för den som är föremål för våldet, för hennes närmaste som för myndigheterna. Vissa respondenter berättade också om situationer där yrkespersoner och myndigheter identifierade våldet utan att reagera på det eller ingripa i det på något sätt. En orsak till detta kan ha varit att personerna saknat den kompetens som hade krävts eller att det inte funnits strukturer för ett hjälpsystem.

Även om digitalt våld inte är ett helt nytt fenomen är det ändå ett nytt begrepp i den diskussion som förs om våld i Finland. Av Kvinnolinjens utredning framgick att en del människor som blivit utsatta för förföljelse efter en skilsmässa upplevt att myndigheterna inte har tagit saken på tillräckligt stort allvar och att brott som begåtts med hjälp av teknik inte nödvändigtvis har ansetts vara lika allvarliga som sådana brott som begåtts ansikte mot ansikte. Av alla brott som kommit till polisens kännedom är det svårt att enbart på basis av brottsbeteckningar bedöma i hur stor utsträckning digitalt våld anmäls till polisen. Det finns inte heller någon information om hur fallen framskrider i straffprocessen.

Digitalt våld har inte behandlats i de tidigare programmen för bekämpning av våld mot kvinnor. Olika organisationer, såsom Viola Väkivallasta vapaaksi ry, Kvinnolinjen och Brottsofferjouren har arbetat för att göra fenomenet känt och för att hjälpa offer. Det aktuella programmet för bekämpning av våld mot kvinnor innehåller flera åtgärder

⁵⁵ Välbefinnandet bland barn och unga – Enkäten Hälsa i skolan 2019. Statistikrapport 33/2019. Institutet för hälsa och välfärd.

⁵⁶ Enkäten Hälsa i skolan riktar sig till eleverna i årskurserna 4 och 5 respektive årskurserna 8 och 9 inom den grundläggande utbildningen, till gymnasieeleverna och till 1:a och 2:a årets studerande vid yrkesläroanstalterna.

⁵⁷ #HerNetHerRights Resource Pack on ending online violence against women & girls in Europe. The European Women's Lobby 2017.

⁵⁸ Hakkarainen, Louna: Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas väkivallan koki-jalle, ammattilaiselle ja läheiselle. Nationella Kvinnolinjen i Finland rf 2019.

som gäller digitalt våld och som strävar efter att öka medvetenheten om och förståelsen för fenomenet samt förbättra myndigheternas kompetens.

Med hjälp av de anslag som reserverats för verkställandet av programmet finansieras en kampanj i sociala medier som gäller digitalt våld och som riktar sig till unga (åtgärd nr 2). Kampanjen förs av frivilligorganisationer och den är allmän, dvs. den riktas både till unga kvinnor och till män. Kampanjens innehåll förutsätts ändå ge akt på könspektivet, och de organisationer som finansieras förutsätts ha kompetens och insikt om våldets könsrelaterade karaktär.

Digitalt våld tas också upp i den utbildning av myndigheternas personal som ingår i programmet. Ett av temana i de kurser som riktas till poliser, åklagare, domare och biträden är digitalt våld, och därtill kompletteras THL:s webbutbildning *Skapa förtroende – ingrip i våld* med en ny del om digitalt våld. Även skyddshemmens personal och MARAK-arbetsgrupperna utbildas om fenomenet.

3.7 Arbetet med förövare av våld i nära relationer

Enligt artikel 16 i Istanbulkonventionen ska parterna vidta nödvändiga lagstiftningsåtgärder eller andra åtgärder för att inrätta eller stödja program som syftar till att förövare som har utövat våld i hemmet ska lära sig att inte bete sig våldsamt i mellanmänskliga relationer i avsikt att förebygga ytterligare våld och förändra ett våldsamt beteendemönster. Artikeln innebär att behandlingsprogram för våldsförövare, i synnerhet sexualbrottslingar, ska inrättas. I sina rekommendationer uppmanade GREVIO starkt de finska myndigheterna att utnyttja alla tillgängliga medel för att säkerställa ett brett deltagande i program som riktas till förövare som utövar våld i hemmet. Detta ska göras bland annat genom att integrera programmen i straffrättssystemet, inklusive brottspåföljdssystemet, som en metod för att minska återfallsbrottslighet. GREVIO konstaterar att offrens säkerhet, stödjandet av offer och de mänskliga rättigheterna ska prioriteras.

En särskild handlingsmodell, *Katkaise väkivalta*⁵⁹, har tagits fram för arbetet med våldsförövare och för hänvisningen av förövare till tjänster. I modellen förmedlar polisen våldsförövarens kontaktuppgifter till ett program för avbrytande av våldsspiralen. Någon i programmet kontaktar sedan förövaren och uppmanar honom eller henne att

⁵⁹ Hyvärinen, Salla; Hautamäki, Jari: *Katkaise väkivalta*. Lähisuhde- ja perheväkivallasta epäillyn ohjaaminen esitutkinnasta väkivaltaa katkaisevaan palveluun. THL 2013.

gå med i verksamheten. Allteftersom modellen sprids förbättras förövarnas möjlighet att få hjälp. Hänvisningen av förövare till program bör effektiviseras även i samband med verkställigheten av straff.

Stödtjänsterna för våldsförövare produceras av organisationer, och tillgången till dessa tjänster varierar i hög grad från region till region. Institutet för hälsa och välfärd genomförde år 2016 med hjälp av finansiering från nordiska ministerrådet en samnordisk enkät för att kartlägga tjänsterna⁶⁰. Enkäten visar att tjänster för förövare av våld i nära relationer saknas helt och hållet i en stor del av landet. Olika organisationer erbjuder dessa tjänster i regel med stöd av STEA. Tillgången till hjälp är ofta beroende av var förövaren bor och av myndigheternas sporadiska samarbete med olika organisationer. Även arbetsmodellerna och metoderna varierar mellan olika regioner och arbetstagare. Det är viktigt att utveckla modeller och att sprida väl beprövade modeller i hela landet.

I Finland söker sig våldsförövare till program som hjälper dem att bryta våldsspiralen på uppmaning av myndigheter (t.ex. polisen), tjänsteproducenter (t.ex. ett skyddshem) eller maken, eller på eget initiativ. Undersökningar visar att samarbete mellan myndigheter (t.ex. polisen, en domstol) och tjänster som hjälper förövare att bryta våldsspiralen har en stor inverkan på resultatet av dessa program. I den utbildning av polisen, åklagaren, domarna och rättsbiträdena som ingår i programmet för bekämpning av våld mot kvinnor läggs vikt vid att både offren och förövarna bör hänvisas till tjänster.

Statsminister Sanna Marins regeringsprogram innehåller ett mål om att brottslighet och återfall av brottslighet ska förebyggas på många olika sätt. Enligt regeringsprogrammet ska de personer som polisen, åklagarna, domstolarna eller utsökningen kommer i kontakt med hänvisas också till andra tjänster som dessa personer behöver; utsökningen hänvisar till ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning, polisen till missbrukarvård eller program för avbrytande av våld, fängelser och samhällspåföljder till social- och hälsovårdstjänster samt till rehabiliteringsprogram för förebyggande av kriminalitet. I regeringsprogrammet har justitieministeriet anvisats finansiering för att effektivisera förebyggandet av brott genom ett treårigt projekt. Med hjälp av finansieringen utökas antalet program för rehabilitering av våldsbrottslingar och sexualbrottslingar genom att statsunderstöd beviljas till organisationer som utför brottsförebyggande arbete för arbetsmetoder som konstaterats vara effektiva. En bedömning av ef-

⁶⁰ Vall, Berta 2017: Nordic Countries Overview of Work with Perpetrators of Intimate Partner Violence. Copenhagen: Nordisk Ministerråd, <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden.org:diva-4776>.

fekterna görs om de projekt som finansieras, och utifrån bedömningen och de erhållna erfarenheterna skapas kriterier för programmen och en modell för hänvisning till tjänster.

År 2020 finansierade justitieministeriet följande program för rehabilitering av förövare av våld i nära relationer och sexualbrottslingar:

- Sexpo ry:s SeriE-projekt erbjuder avgiftsfria stödtjänster med låg tröskel för personer som löper förhöjd risk för att göra sig skyldiga till sexualbrott i synnerhet mot barn och unga. Det huvudsakliga målet med projektet är att minska och förebygga sexualbrott mot barn och unga genom att påverka potentiella brottsförövare med hjälp av förebyggande, terapeutiska interventioner med låg tröskel. Som metoder används det arbetssätt som utvecklats inom ramen för programmet Uusi suunta, sexualterapi, sexualfostran, psykoedukation och hänvisning till tjänster.
- Settlementti Tampere ry:s projekt Välitä! går ut på att förebygga sexualbrott som begås av ungdomar i Birkaland genom att erbjuda hjälp och utveckla en lämplig arbetsmodell och verktyg för detta. Projektet bygger på metoden Uusi suunta. Målen med projektet är att ungdomar som är i riskzonen och deras familjer i rätt tid ska få hjälp som har rätt effekt, att verktygen och arbetsmetoderna i förövararbetet bättre ska möta ungdomarnas behov samt att de yrkespersoner som arbetar i Birkaland ska få bättre förutsättningar att möta och hjälpa unga seri-förövare.
- Förbundet för mödra- och skyddshem rf har inlett ett projekt som går ut på att med hjälp av handlingsmodeller som utvecklats och undersökts i Finland och som baserar sig på god praxis bygga upp ett övergripande rehabiliteringsprogram, med hjälp av vilket man kan förebygga återfall av brottslighet. Programmet är avsett för personer som utövat våld i en nära relation eller som gjort sig skyldiga till våldsbrott samt personer som är oroliga över sitt eget beteende. Arbetsmetoder: Motivationsprogrammet Move!, programmet Lyömätön tie@ som hjälper att bryta våldsspiralen, det kultursensitiva programmet Miehen Linja som tjänar samma syfte, grupprogrammet Unbeatales och Dusti-modellen.

Den ovan nämnda helheten för förebyggande av brott utgör ett separat projekt inom ramen för regeringsprogrammet. Eftersom de riktade statsunderstöden i projektet i fråga är avsedda uttryckligen för handlingsprogram för sexualbrottslingar och våldsbrottslingar, ansåg den arbetsgrupp som berett programmet för bekämpning av våld mot kvinnor det vara motiverat att ur projektet i fråga ta in en egen åtgärd (nr 23) i bekämpningsprogrammet. Projektet är ett svar på den kritik som GREVIO framför till Fin-

land och på de brister som har observerats i Finland bland annat när det gäller tillgången och hänvisningen till tjänster. Därmed kompletterar det programmet för bekämpning av våld mot kvinnor som helhet.

Vid Brottspåföljdsmyndigheten tillämpas två program för rehabilitering av personer som blivit dömda för sexualbrott. Med hjälp av dem kan sexualbrottslingar med såväl låg, medelhög som hög återfallsrisk erbjudas möjlighet till rehabilitering: Uusi suunta och STEP. För förövare av våld i nära relationer tillämpas programmet Move!, som gör det lättare att ta upp frågan om våld i nära relationer, men vid sidan av det behövs också ett längre rehabiliterande program. Som en del av programmet för bekämpning av våld mot kvinnor utreds vilka befintliga och eventuella nya program för våldsförövare som tillämpas i de övriga nordiska länderna och huruvida de lämpar sig för arbetet med förövare av våld i nära relationer i de finländska fängelserna (åtgärd nr 24). Vidare strävar man efter att utvidga användningen av förövarprogram som en del av verkställigheten av straff (åtgärd nr 24). Detta mål uppnås bland annat genom att Brottspåföljdsmyndighetens personal utbildas om programmen.

4 Åtgärder

Programmet omfattar 32 åtgärder, som har indelats i grupper under följande rubriker:

Öka medvetenheten om våld mot kvinnor

Utbildning av yrkespersoner

Myndighetsanvisningar

Program för förövare av våld i nära relationer

Strukturer och regional samordning

Undersökningar och utredningar

Under varje åtgärd anges vilken eller vilka aktörer som ansvarar för vidtagandet av åtgärden⁶¹. Efter den ansvariga aktören redogörs för kostnaderna för åtgärden och den planerade tidpunkten för genomförandet. Syftet med varje åtgärd i programmet är att svara på någon eller några av de rekommendationer som GREVIO gett till Finland. Rekommendationernas nummer har angetts vid varje åtgärd. Bilaga 2 innehåller en lista över de rekommendationer som det hänvisas till i åtgärderna. Utöver dessa separat identifierade rekommendationer strävar samtliga åtgärder i bekämpningsprogrammet efter att svara på GREVIOs rekommendation nummer 1:

GREVIO påminner om att artikel 2.1 i Istanbulkonventionen bekräftar tanken om att alla former av våld mot kvinnor, inbegripet våld i hemmet, drabbar kvinnor oproportionerligt. Följaktligen uppmanar GREVIO starkt de finska myndigheterna att effektivisera tillämpningen av könsperspektivet i genomförandet av Istanbulkonventionen, inklusive dess bestämmelser om våld i hemmet.

⁶¹ Förkortningar som används: JM=justitieministeriet, IM=inrikesministeriet, SHM=social- och hälsovårdsministeriet, UKM=undervisnings- och kulturministeriet, ANM=arbets- och näringsministeriet, UBS=Utbildningsstyrelsen, PS=Polisstyrelsen, THL=Institutet för hälsa och välfärd, DV=Domstolsverket, RBF=Rådet för brottsförebyggande, BPM=Brottspåföljmyndigheten, BPUC=Brottspåföljdssektorns utbildningscentral, NAPE= kommissionen för bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet.

Därtill nämns under varje åtgärd de uppgifter med hjälp av vilka genomförandet av åtgärden och den förändring som åstadkommits genom åtgärden följs upp och mäts.

4.1 Öka medvetenheten om våld mot kvinnor

1. **En kampanj om sexuella trakasserier av unga kvinnor ska genomföras. Kampanjen tar fasta på den roll som utomstående har och visar hur utomstående kan ingripa i situationer av trakasseri och våld och fungera som stöd för offret.**
 - Ansvariga: JM, THL, RBF
 - Kostnader: 180 000 euro
 - År 2021
 - Svar på GREVIOs rekommendation nr 11
 - Uppföljningsinformation: Antalet personer som sett kampanjen, antalet besökare på webbplatsen och i sociala medier, antalet nedladdade videor osv. Fastställande av utgångs- och målnivå samt responsförfrågan.

2. **En kampanj i sociala medier som gäller digitalt våld och som riktar sig till unga finansieras. Kampanjen förs av frivilligorganisationer.**
 - Ansvariga: JM, i samarbete med organisationer
 - Kostnader: 50 000 euro
 - År 2022
 - Svar på GREVIOs rekommendationer nr 5 och 11
 - Uppföljningsinformation: Antalet personer som sett kampanjen, antalet besökare på webbplatsen och i sociala medier, antalet nedladdade videor osv. Fastställande av utgångs- och målnivå samt responsförfrågan.

3. **Medvetenheten om tryggt sällskapande, emotionell kompetens och säkerhetsfärdigheter hos studerandena vid yrkesläroanstalterna förbättras i samarbete med studerandeorganisationerna.**
 - Ansvariga: UBS, JM, i samarbete med organisationer
 - Kostnader: 50 000 euro
 - År 2021
 - Svar på GREVIOs rekommendation nr 12
 - Uppföljningsinformation: Det material som sammanställts, antalet personer som sett materialet, antalet deltagare i eventuella evenemang osv. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

4. Användningen av befintligt läromaterial om tryggt sällskapande, emotionell kompetens och säkerhetsfärdigheter sprids och stöds inom den grundläggande utbildningen och i gymnasier.

- Ansvariga: UBS
- Kostnader: 4 000 euro (JM)
- År 2021
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 12
- Uppföljningsinformation: Material som sammanställts på nätet och antalet nedladdningar. Antalet deltagare i eventuellt seminarium och responsförfrågan.

5. Ett projekt som uppmuntrar de finländska spelstudierna att göra könsrollerna i spelen och spelens världsbild mer mångsidiga ska genomföras.

- Ansvariga: JM, i samarbete med organisationer
- Kostnader: 50 000 euro
- År 2021
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 1, 5 och 16
- Uppföljningsinformation: Exempelvis antalet engagerade experter på området, kurser eller andra evenemang som ordnats samt antalet deltagare i dessa, antalet deltagande organisationer och deras storlek, antalet personer som sett resultaten av projekten, antalet besökare på webbsidor och i sociala medier.

6. Organisationer som arbetar med samhällen och/eller individer för att bekämpa våld mot kvinnor och hedersrelaterat våld bland invandrare finansieras. Finansiering riktas till projekt/åtgärder som till exempel ökar medvetenheten om fenomenet och upplysning m.m. erbjuds för att synliggöra organisationernas arbete.

- Ansvariga: JM, ANM, THL, i samarbete med organisationer
- Kostnader: 40 000 euro år 2021 och 100 000 euro år 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 5
- Uppföljningsinformation: De finansierade projekten och de åtgärder som vidtagits inom ramen för dem. Det ska definieras på utgångs- och målnivå vem man strävar efter att nå genom åtgärderna och i vilken omfattning.

7. En informationskampanj om ändringarna i 20 kapitlet i strafflagen ska genomföras.

- Ansvariga: JM
- Kostnader: 100 000 euro.
- År 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 11
- Uppföljningsinformation: Antalet personer som sett kampanjen, antalet besökare på webbplatsen och i sociala medier, antalet nedladdade videor osv. Fastställande av utgångs- och målnivå samt responsförfrågan.

4.2 Utbildning av yrkespersoner

8. Specialutbildning om olika fenomen i anslutning till våld mot kvinnor ordnas för poliser, åklagare, domare och rättsbiträden. Utbildningen ska innefatta bland annat hedersrelaterat våld, digitalt våld, frågor kring sensitivt bemötande av offer, dynamiken i våld i nära relationer och perspektivet på könsrelaterat våld samt hänvisning av offer och gärningsmän till tjänster. Förutom utbildningsdagar produceras inspelningar/webbinarier kring temana, och med hjälp av dessa ordnas en webbkurs exempelvis i eOppiva.

- Ansvariga: JM, IM, Åklagarmyndigheten, DV, PS, SHM, THL
- Kostnader: 300 000 euro
- Åren 2021 och 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 13
- Uppföljningsinformation: Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsförfrågningar. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

9. Distriktsvisa utbildningsdagar ordnas för offentliga rättsbiträden. Biträdena får studera ett webbmaterial (se åtgärd 8) och därefter under ledning av en utomstående expert diskutera våld mot kvinnor och hur det beaktas i deras arbete.

- Ansvariga: JM
- Kostnader: 12 000 euro
- År 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 13

- Uppföljningsinformation: Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsförfrågningar. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

10. Kurser om våld mot kvinnor ordnas för dem som deltar i rådgivningstjänsten för rättshjälp.

- Ansvariga: JM
- Kostnader: sammanlagt 4 000 euro (2 000 euro per kurs)
- 1–2 kurser under hösten 2021
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 13
- Uppföljningsinformation: Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsförfrågningar. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

11. En webbkurs om kvinnofrågor inkluderas i grundstudierna vid Brottsåföljdssektorns utbildningscentral och i socionomutbildningen för brottsåföljdssektorn. Samma kurs erbjuds alla som arbetar vid Brottsåföljdsmyndigheten. Kursen bygger på webbkursen ”Naiserityisyys rikosseuraamusalalla”, som sammanställts vid yrkeshögskolan Laurea.

- Ansvariga: BPM, BPUC, yrkeshögskolan Laurea, JM
- Kostnader: 22 000 euro
- Åren 2021–2023
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 13
- Uppföljningsinformation: Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsförfrågningar. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

12. De anställda vid Brottsåföljdsmyndigheten utbildas om våld mot kvinnor, metoder för hur man kan ta upp våldsfrågan, ingripande i våld och riskbedömning samt hur våldet ska beaktas i myndighetens arbete. Material och anvisningar sammanställs för detta ändamål.

- Ansvariga: BPM, BPUC, JM
- Kostnader: 20 000 euro
- Kurser åren 2021 och 2022
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 13 och 14
- Uppföljningsinformation: Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsförfrågningar. Färdigställt material. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

13. Personer som arbetar med kvinnliga fångar utbildas om våldsbete bland kvinnor, människohandel och identifiering av trauma hos offer. Dessutom utvecklas stöd och hjälp för kvinnliga fångar som blivit offer för upprepat våld/människohandel (tvingats till att begå brott).

- Ansvariga: JM, BPM, THL, i samarbete med organisationer
- Kostnader: 20 000 euro
- Kurser åren 2022 och 2023
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 13
- Uppföljningsinformation: Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsförfrågningar. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

14. Skyddshemmens personal utbildas om digitalt våld och förföljelse.

- Ansvariga: THL
- År 2021
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 13
- Uppföljningsinformation: Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsförfrågningar. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

15. THL:s webbutbildning Skapa förtroende – ingrip i våld kompletteras med nya moduler om hedersrelaterat våld och digitalt våld.

- Ansvariga: THL, ANM
- Kostnader: 16 000 euro (JM)
- Åren 2021 och 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 13
- Uppföljningsinformation: De färdiga modulerna och en responsförfrågan.

16. Medvetenheten utökas och THL:s webbutbildning Skapa förtroende – ingrip i våld marknadsförs.

- Ansvariga: THL
- Kostnader: 88 000 euro (JM)
- År 2022
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 11 och 14
- Uppföljningsinformation: Marknadsföringsåtgärderna. Antalet deltagare i webbutbildningen jämfört med tidigare. Fastställande av en utgångs- och målnivå. Bedömning av marknadsföringens effekt.

17. Utbildning om totalreformen av lagstiftningen om sexualbrott ordnas för myndigheterna (inkl. polisen).

- Ansvariga: JM, Åklagarmyndigheten, DV, IM, PS
- År 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 13
- Uppföljningsinformation: Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsförfrågningar.

18. Kunskapsutvecklingen bland lärare och personer som skaffar sig lärarbehörighet när det gäller att identifiera och ta upp våld förbättras genom att man sammanställer och distribuerar relevant material, exempelvis i form av ett webinarium.

- Ansvariga: UKM, UBS, JM
- Kostnader: 10 000 euro
- År 2021
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 12
- Uppföljningsinformation: Antalet deltagare i webinariet. Metoderna och platserna för distribution av materialet. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

4.3 Myndighetsanvisningar

19. Handboken för barnskyddet kompletteras med grundläggande information om hedersrelaterat våld och anvisningar för yrkespersoner. I uppdateringen beaktas stödet för barnskyddet och situationer som kräver åtgärder samt vikten av samarbete över sektorsgränserna.

- Ansvariga: THL
- År 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 14
- Uppföljningsinformation: Den grundläggande informationen och anvisningarna har fogats till handboken. Den kompletterade versionen beaktas i responsförfrågan.

20. Anvisningar produceras och MARAK-arbetsgrupperna utbildas om hedersrelaterat våld och digitalt våld.

- Ansvariga: THL
- Kostnader: 6 000 euro (JM)

- Åren 2021 och 2022
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 13 och 14
- Uppföljningsinformation: Anvisningarna har utarbetats. Antalet kurser som ordnats och antalet deltagare i dessa. Resultat från responsfrågningar.

21. I samarbete med organisationerna utvecklas för polisen praktiska verktyg för förundersökning i fall som gäller hedersrelaterat våld. Verktygen distribueras till alla polisinsättningar.

- Ansvariga: IM, PS, i samarbete med organisationer
- År 2021
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 5, 13 och 14
- Uppföljningsinformation: Ett färdigt verktyg som testanvänts för alla polisinsättningar. En förfrågan till insättningarna om hur verktyget tagits i bruk.

22. För tjänsterna inom studerandevården utvecklas anvisningar om hur våldsfrågan kan tas upp, särskilt när det gäller hedersrelaterat våld, och om fortsatta åtgärder. Information om anvisningarna distribueras till dem som arbetar med de tjänster som erbjuds inom studerandevården.

- Ansvariga: THL
- Kostnader: 2 000 euro (JM)
- År 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 14
- Uppföljningsinformation: Anvisningarna har utarbetats. Platser och evenemang där det har informerats om anvisningarna och antalet deltagare i dessa. Uppföljningsenkät om användningen av anvisningarna och deras användbarhet.

4.4 Program för förövare av våld i nära relationer

23. Statsunderstöd riktas till handlingsprogram för sexual- och våldsbrottslingar, och därtill utarbetas kvalitetskriterier för program som finansieras och en modell för hänvisning till tjänster. Kriterierna planeras med beaktande av bland annat offrets säkerhet och de mänskliga rättigheterna, generationsöverskridande våld och våldsbegreppets mångfald. Kriterierna bygger på forskningsinformation och på den bedömning av åtgärdernas effekter som har gjorts i projektet.

- Ansvariga: JM
- Åren 2021–2023
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 14 och 15
- Uppföljningsinformation: Kvalitetskriterier och en modell för hänvisning till tjänster har utarbetats. Andra åtgärder som genomförts inom ramen för projekten.

24. Tillämpningen av förövarprogram i de nordiska länderna utreds. Vidare bedöms om programmen lämpar sig för sådant arbete med förövare av våld i nära relationer som utförs i fängelser. Vid Brottspåföljdsmyndigheten införs ett program som lämpar sig för Finland.

- Ansvariga: BPM, JM
- Kostnader: 40 000 euro
- Utredning och kurser åren 2021, 2022 och 2023
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 13 och 15
- Uppföljningsinformation: Utredningen är gjord. Antalet deltagare i kurserna. Antalet deltagare i förövarprogrammen jämfört med tidigare. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

4.5 Strukturer och regional samordning

25. Tillgången till tjänster som möter det stödbehov som uppstår till följd av våld i nära relationer, samt tjänsternas rättidighet och kontinuitet, förbättras genom att man i samband med programmet Framtidens social- och hälsocentral säkerställer att samordnade tjänster för förebyggande av våld i nära relationer utvecklas i regionerna. I utvecklingen av basservicen säkerställs att både offer och förövare får tillgång till öppenvårdstjänster. I arbetet beaktas kvinnornas specifika behov och minoriteterna.

- Ansvariga: SHM, THL
- Åren 2021–2023
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 15, 17, 18, 19 och 20
- Uppföljningsinformation: En uppföljningsmatris utarbetas (inkl. utgångsläget, mål (delmål), resultat, indikatorer, risker) för att beskriva tjänsternas tillgänglighet, rättidighet och kontinuitet.

26. Anvisningar sammanställs om hur kommunerna och regionerna (landskapen) kan organisera strukturer för samordning av förebyggande av våld i nära relationer och verksamhet som motarbetar våld i nära relat-

ioner. Anvisningarna innehåller praktiska exempel på fungerande verksamhetsmodeller, multiprofessionellt samarbete samt skriftliga vård- och tjänstestigar som ska hjälpa offer och förövare vid våld i nära relationer samt barn som blir utsatta för våld.

- Ansvariga: SHM, THL, NAPE
- Åren 2022–2023
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 17
- Uppföljningsinformation: Anvisningarna har utarbetats. Konsekvensbedömning (enkät) för de kommuner/landskap som fått anvisningarna om anvisningarnas användning och användbarhet.

27. Vid utvecklingen av familjecenterverksamheten säkerställs att personalen klarar av att ta upp våld i nära relationer, identifiera våld i ett tidigt skede och dokumentera det på ett högklassigt sätt. Vidare säkerställs att familjecentren är medvetna om de specialtjänster för förebyggande av våld och stöd för offer som finns till buds. Regionalt samarbete även med organisationer stöds i syfte att garantera tillgången till ändamålsenliga tjänster för våldsoffer, barn som blivit utsatta för våld och våldsförövare.

- Ansvariga: THL, SHM
- Kostnader: 3 000 euro (JM; för utarbetande av utbildning)
- Åren 2021–2023
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 5 och 17
- Uppföljningsinformation: Fastställande av en utgångs- och målnivå, sponsförfrågan om utbildningens användning och användbarhet.

28. Ett nationellt resurs- eller kompetenskluster om hedersrelaterat våld grundas i anslutning till Institutet för hälsa och välfärd.

- Ansvariga: SHM, THL, ANM
- År 2021
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 17
- Uppföljningsinformation: Ett kompetenskluster har grundats. Antalet anställda och klustrets uppgifter. Fastställande av en utgångs- och målnivå.

4.6 Undersökningar och utredningar

29. En rättslig utredning görs om kriminaliseringen av tvingande kontroll/psykiskt våld, inklusive effekten av lagstiftningen om förföljelse.

- Ansvariga: JM
- Kostnader: 20 000 euro
- År 2022
- Svar på GREVIOs rekommendationer nr 10 a) och 28
- Uppföljningsinformation: Utredningen har gjorts. Eventuella fortsatta åtgärder.

30. Händelsekedjorna vid dödligt våld mot kvinnor i parrelationer undersöks.

- Ansvariga: JM, IM, SHM
- Förslag till ett VN TEAS-projekt för åren 2021–2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 10 a)
- Uppföljningsinformation: Undersökningen har gjorts. Eventuella fortsatta åtgärder.

31. En utredning av digitalt våld mot kvinnor utförs.

- Ansvariga: JM, IM
- Förslag till ett VN TEAS-projekt år 2022
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 10 a)
- Uppföljningsinformation: Utredningen har gjorts. Eventuella fortsatta åtgärder.

32. EU:s Gender-Based Violence survey genomförs i Finland.

- Ansvariga: Statistikcentralen, JM, IM, SHM
- Kostnader: 48 000 euro (Finlands självriskandel)
- År 2021
- Svar på GREVIOs rekommendation nr 9
- Uppföljningsinformation: Finland har deltagit i undersökningen.

Källor

Aaltonen, Jussi: Turvataitoja nuorille – Opas sukupuolisen häirinnän ja seksuaalisen väkivallan ehkäisyyn. THL 2012.

Biträdande justitiekanslerns beslut 12.4.2019. Dnr OKV/1325/1/2018. Polisens förfarande i situationer av våld i parrelationer.

Brusila, Pirkko; Kero, Katja; Piha, Juhana, Räsänen, Marita (red.): Seksuaalilääketiede. Kustannus Oy Duodecim 2020.

Ett Finland som är fritt från våld mot kvinnor och våld inom familjen som mål: Från programmet för att minska våldet mot kvinnor till genomförandet av Istanbulkonventionen. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2016:15.

Ett inkluderande och kunnigt Finland – ett socialt, ekonomiskt och ekologiskt hållbart samhälle. Regeringsprogrammet för statsminister Sanna Marins regering den 10 december 2019.

Finland ska bli ett ledande land i fråga om jämställdhet Regeringens jämställdhetsprogram 2020–2023. Statsrådets principbeslut. 25.6.2020.

Finlands officiella statistik (FOS): Befolkningens användning av informations- och kommunikationsteknik 2019.

GREVIO Baseline Evaluation Report Finland. GREVIO/Inf(2019)9.

Hakkarainen, Louna: Digitaalinen väkivalta parisuhteessa ja sen jälkeen. Opas väkivallan kokijalle, ammattilaiselle ja läheiselle. Nationella Kvinnolinjen i Finland rf 2019.

Hansen, Saana; Sams, Anni; Jäppinen, Maija; Latvala, Johanna: Kunniakäsitykset ja väkivalta – selvitys kunniaan liittyvästä väkivallasta ja siihen puuttumisesta Suomessa. Förbundet för mänskliga rättigheter 2016.

Henkirikoscatsaus 2020. Martti Lehti. Helsingfors universitet. Institutet för kriminologi och rättspolitik. Katsauksia 41/2020.

Hjälpssystemet för offer för människohandel. Lägesöversikt 1.1–31.12.2019.
http://www.ihmiskauppa.fi/files/504/Hjalpsystemets_Lagesoversikt_1.1.-_31.12.2019.pdf

Hjälpsystemet för offer för människohandel. Lägesöversikt 1.1–31.12.2018.
http://www.ihmiskauppa.fi/files/444/Ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelman_tilannekatsaus_1.1.-_31.12.2018.pdf

Hong, Tuuli: Kunniaan liittyvän väkivallan uhrin oikeudellinen asema. Turun yliopiston julkaisuja 2020.

Hyvärinen, Salla; Hautamäki, Jari: Katkaise väkivalta. Lähisuhde- ja perheväkivallasta epäillyn ohjaaminen esitutkinnasta väkivaltaa katkaisevaan palveluun. THL 2013.

Häirintä suomalaisessa kilpaurheilussa. Finlands centrum för etik inom idrotten FCEI rf. 2020.

Istanbulkonventionen. Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor och av våld i hemmet. Istanbul, 11.V.2011.

Karhuvaara, Marjatta; Kaitue, Sanna; Ruuhilahti, Susanna: Lähisuhdeväkivallan kartoittaminen ja siihen puuttuminen lastenvalvojan työssä. THL 2013.

Kinnunen, Jani; Lilja, Pekka; Mäyrä, Frans: Pelaajabarometri 2018. Monimuotoistuva mobiilipelaaminen. Tampereen yliopisto. TRIM Research Reports 28.

Korpilahti, Ulla; Kettunen, Hanna; Nuotio, Erika; Jokela, Satu; Nummi, Vuokko Maria; Lillsunde, Pirjo (red.): Väkivallaton lapsuus: toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2019:27.

Koukkula, Mimmi; Klemetti, Reija: Handlingsprogram mot könsstympling av flickor och kvinnor (FGM). Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2019:1

Kuusio, Hannamaria; Seppänen, Anna; Jokela, Satu; Somersalo, Laura; Lilja, Eero (red.). Ulkomaalaistaustaisten terveys ja hyvinvointi Suomessa. FinMonik-tutkimus 2018–2019. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2019.

Lajunen, Kaija; Ylenius-Lehtonen, Mirja; Andell, Minna: Tunne- ja turvataitoja lapsille. THL 2015.

Lupa välittää, lupa puuttua. Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä urheilussa. Olympiska kommittén 2019. <https://www.olympiakomitea.fi/uploads/2019/10/64dcb932-lupa-valittaa-lupa-puuttua.pdf>

Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:55.

Näsi, Matti: Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikokemukset 2016. Helsingin yliopiston kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti, katsauksia 18/2016.

Onko Suomi maailman turvallisimaa maata kaikille? Turvallisuuden toteutuminen eri sukupuolten ja väestöryhmien kannalta. KPMG Oy Ab 25.5.2018.

Opas seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa. Utbildningsstyrelsen. Guider och handböcker 2020:4a.
<https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/handbok-att-forebygga-och-ingripa-i-sexuella-trakasserier>

Pakkoavioliittojen ehkäisyn ja torjunnan tilannekuva sekä kartoitus jatkotoimenpiteistä. Justitieministeriets promemoria 2018. <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4750802/Muistio+Pakkoavioliittojen+ehka%C3%A4isyn+ja+torjunnan+tilannekuva+sek%C3%A4+kartoitus+jatkotoimenpiteist%C3%A4+.pdf/6ba42422-92ab-9ef8-b476-33b0fcf08eec/Muistio+Pakkoavioliittojen+ehka%C3%A4isyn+ja+torjunnan+tilannekuva+sek%C3%A4+kartoitus+jatkotoimenpiteist%C3%A4+.pdf>

Pew Research Center: Online Harassment 2017.

Piispa, Minna: Uskalla olla, uskalla puhua: vammaisen naisen ja väkivalta. THL 2013.

Plan för genomförande av Istanbulkonventionen 2018–2021 Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2017:16

Poliisihallituksen ilmoitus apulaisoikeuskanslerille liittyen tämän päätökseen koskien Poliisihallituksen lähisuhdeväkivaltaa koskevia ohjeita. Kirje 28.5.2020. POL-2019-72996.

Poliisin toiminta perhe- ja lähisuhdeväkivallan sekä naisiin kohdistuvan väkivallan tapauksissa. Ohje 11.5.2020. POL-2020-28566.

Potter, Sharyn J. m.fl. (2009): Empowering Bystanders to Prevent Campus Violence Against Women. A Preliminary Evaluation of a Poster Campaign. Violence Against Women 15:1, 106–121.

Powell, Anastasia & Henry, Nicola: Technology-Facilitated Sexual Violence Victimization: Results From an Online Survey of Australian Adults. *Journal of Interpersonal Violence* 1–29, 2016.

Programmet för minskning av våldet mot kvinnor Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2010:5.

Recommendation on the implementation of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence by Finland. IC-CP/Inf(2020)3.

Siukola, Reetta: Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielen-terveystyö. THL 2014.

Sundstrom, Beth m.fl. (2018): It's Your Place: Development and Evaluation of an Evidence-Based Bystander Intervention Campaign. *Health Communication* 33:9, 1141–1150.

Suomalaiset väkivallan ja omaisuusrikosten kohteena 2018 – kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. Helsingfors universitet. Institutet för kriminologi och rättspolitik. Katsauksia 35/2019.

Toivonen, Virve: Pakkoavioliittojen esiintyminen ja ilmitulo Suomessa. Institutet för kriminologi och rättspolitik 2017. <https://oikeusministerio.fi/documents/1410853/4750802/Avioliittoon+pakottaminen+-+selvitysmuistio+2017+HY.pdf/8b68f4a4-8c0e-43e0-9314-a40af9e4c56f/Avioliittoon+pakottaminen+-+selvitysmuistio+2017+HY.pdf.pdf>

Totalreform av lagstiftningen om sexualbrott. Justitieministeriets publikationer. Betänkanden och utlåtanden 2020:9.

Törmä, Sinikka; Pitkänen, Sari; Huotari, Kari: Sukupuolittuneet pelikentät. Naisten pelaaminen kulttuurisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä Suomessa. Kuntoutussäätiön työselosteita 49/2015.

Vall, Berta 2017: Nordic Countries Overview of Work with Perpetrators of Intimate Partner Violence. Copenhagen: Nordisk Ministerråd. <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:norden:org:diva-4776>.

Violence against women: an EU-wide survey. Main results. European Union Agency for Fundamental Rights, 2014.

Välbefinnandet bland barn och unga – Enkäten Hälsa i skolan 2019. Statistikrapport 33/2019. Institutet för hälsa och välfärd.

#HerNetHerRights Resource Pack on ending online violence against women & girls in Europe. The European Women's Lobby 2017.

Webbsidor

Befolkningsförbundet: Et ole yksin. <https://www.etoleyksin.fi/sv/>

Rådet för brottsförebyggande: Material för att förebygga brott bland unga <https://rikoksentorjunta.fi/sv/material-for-att-forebygga-brott-bland-unga>

Rådet för brottsförebyggande: Seksuaalisen väkivallan sivustakatsojat – bystander intervention <https://rikoksentorjunta.fi/seksuaalisen-vakivallan-sivustakatsojat>

Statistikcentralen: Tieto & trendit. Parisuhdeväkivallasta tehdyt ilmoitukset lisääntyivät kevään aikana. 14.7.2020. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/parisuhdevakivallasta-tehdyt-ilmoitukset-lisaantyivat-kevaan-aikana/>

Statistikcentralen: Totalt 76,8 procent av de vuxna offren för familjevåld och våld i nära relationer var kvinnor. 2.6.2020. http://tilastokeskus.fi/til/rpk/2019/15/rpk_2019_15_2020-06-02_tie_001_sv.html

YLE Uutiset: Poliisilta uutta tietoa: Viime vuonna Helsingissä tutkittiin yli 30 kunniaavakivaltajuttua – Suurin osa pahoinpitelyjä ja laittomia uhkauksia. 22.1.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-11168099>

Bilaga 1. Bakgrundsaktörer som deltagit i workshopparna inom ramen för bekämpningsprogrammet

A-klinikstiftelsen

Amal ry

Amnesty International Finländska sektionen rf

DaisyLadies ry

Förbundet för mödra- och skyddshem rf

Fenix Helsinki ry

Helsingfors stadskansli

Europeiska institutet för kriminalpolitik (HEUNI) i samband med FN

De Utvecklingsstördas Stödförbund rf

Lapplands universitet

Centralförbundet för Barnskydd

Loisto settlementti ry/ SÖPU-työ

Lyömätön Linja Espoossa ry

Maria Akatemia ry

Miessakit ry

Monika-Naiset liitto ry

Naisjärjestöjen Keskusliitto - Kvinnoorganisationernas Centralförbund r.y.

Nationella Kvinnolinjen i Finland rf

Nicehearts ry

Nuorten Exit / Exit - pois prostituutiosta ry

NYTKIS ry

Brottspåföljdsmyndigheten

Brottsofferjouren

Rusetti - Vammaisten naisten valtakunnallinen yhdistys ry

inrikesministeriet

Someturva

Suomen Kätilöliitto – Finlands Barnmorskeförbund ry

Finlands Flyktingshjälp rf

Suvanto ry

Jämställdhetsombudsmannen

Tukinainen rf

Åbo universitet

arbets- och näringsministeriet

justitieministeriet

Utbildningsstyrelsen

Oulun tuomiokirkkoseurakunta

Polisstyrelsen

Institutet för hälsa och välfärd

Vänsterförbundet

VIOLA - väkivallasta vapaaksi ry:

Väestöliitto ry

Diskrimineringsombudsmannens byrå

Bilaga 2. GREVIOs rekommendationer, som åtgärderna inom bekämpningsprogrammet är ämnade att uppfylla

1. GREVIO påminner om att artikel 2.1 i Istanbulkonventionen bekräftar tanken om att alla former av våld mot kvinnor, inbegripet våld i hemmet, drabbar kvinnor oproportionerligt. Följaktligen uppmanar GREVIO starkt de finska myndigheterna att effektivisera tillämpningen av könsperspektivet i genomförandet av Istanbulkonventionen, inklusive dess bestämmelser om våld i hemmet (punkt 5).

5. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att i högre grad erkänna, uppmuntra och stöda samarbete med alla sådana av staten oberoende aktörer som bidrar till att förebygga och motarbeta våld mot kvinnor i Finland, i syfte att säkerställa dessa aktörers deltagande i dels planeringen av verksamhetsprinciper och program, i synnerhet nationella handlingsplaner, dels tillhandahållandet av tjänster, rådgivning, inflytande och upplysning. För att garantera mångfalden och säkerställa att verksamhetsprinciper byggs upp utgående från erfarenheterna hos alla kvinnor i Finland uppmanar GREVIO också de finska myndigheterna att i bredare utsträckning erkänna, uppmuntra och stöda, även finansiellt, frivilligorganisationer som arbetar för kvinnornas väl, vilket även innefattar gräsrotsrörelser för invandrarkvinnor och andra kvinnor i Finland (punkt 31).

9. GREVIO uppmanar de finska myndigheterna att regelbundet genomföra enkäter bland olika målgrupper om allt slags våld mot kvinnor samt en befolkningsbaserad studie, för att kunna bedöma i vilken mån samiska kvinnor blir utsatta för sexuella övergrepp och våld i hemmet och på så sätt få ett utgångsläge för fortsatta politiska åtgärder (punkt 47).

10. GREVIO uppmanar de finska myndigheterna att (punkt 51)

a. genom forskning behandla allt slags våld mot kvinnor, såsom sexuella övergrepp, förföljelse, tvångssterilisering, tvångsäktenskap eller andra traditionella seder som är skadliga för kvinnor och som inte har undersökts tidigare.

11. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att regelbundet och på alla nivåer främja eller genomföra upplysningskampanjer eller program som behandlar olika former av våld mot kvinnor, bland annat i samarbete med nationella institutioner för mänskliga rättigheter, jämställdhetsorgan, det civila samhället och frivilligorganisationer, i synnerhet kvinnoorganisationer. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att även vidta åtgärder för att främja program och aktiviteter som är avsedda

att stärka kvinnors och flickors egenmakt, inklusive kvinnor och flickor som hör till särskilda grupper och samhällen (punkt 57).

12. GREVIO uppmanar de finska myndigheterna att se över sina centrala politiska dokument och material, inklusive läromaterial, för att säkerställa att alla former av våld mot kvinnor och flickor behandlas på ett sätt som är förenligt med offrens ålder. GREVIO uppmanar också Finland att säkerställa att personalen vid läroanstalterna är medveten om hur de olika formerna av våld som omfattas av konventionen kan identifieras och hur de ska hanteras. Vidare uppmanar GREVIO de finska myndigheterna att skapa förutsättningar för att dessa teman tas in i läroplanerna för alla de berörda yrkesgrupperna (punkt 64).

13. GREVIO kräver att de finska myndigheterna ska införa obligatorisk och systematisk grundläggande utbildning och fortbildning för alla tjänstemän vid brottsbekämpande myndigheter och åklagare. Utbildningen ska innefatta alla former av våld som omfattas av Istanbulkonventionen. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att utbilda alla yrkespersoner som arbetar med kvinnor eller barn som blivit utsatta för våld, för att säkerställa att de känner till vilka särdrag och särskilda behov som är typiska för olika grupper i utsatt ställning. GREVIO uppmanar de finska myndigheterna att se till att denna utbildning bygger på tydliga bestämmelser och anvisningar som används som grund för de krav som personalen inom respektive bransch ska iakttä (punkt 72).

14. Vidare uppmanar GREVIO de finska myndigheterna att utveckla och i bred omfattning sprida anvisningar om hur olika former av våld som omfattas av Istanbulkonventionen ska behandlas med beaktande av de typiska drag och inbördes samband som kännetecknar respektive våldsform, riskfaktorerna för att samma person blir offer på nytt och det faktum att våld kan påverka förmågan och viljan hos personer med olika bakgrund att anmäla våldsfall till polisen eller andra myndigheter (punkt 73).

15. GREVIO noterar att det finns ett behov av att säkerställa mer etablerade förfaranden och uppmanar starkt de finska myndigheterna att införa och verkställa enhetliga krav som prioriterar offrens säkerhet, stöd och mänskliga rättigheter genom att på det sätt som förutsätts i artikel 16.3 i Istanbulkonventionen samarbeta tätt med specialstödtjänster för offer. Vidare uppmanar GREVIO starkt de finska myndigheterna att utnyttja alla tillgängliga medel för att säkerställa ett brett deltagande i denna typ av program. Detta ska göras bland annat genom att integrera programmen i straffrättssystemet, inklusive brottspåföljdssystemet, som en metod för att minska återfallsbrottslighet. Myndigheterna uppmanas att inleda vetenskapliga undersökningar (utvärderingar) av programmens resultat för att vid sidan av de övriga aspekterna kunna bedöma risken av återfallsbrottslighet och på så sätt säkerställa en högre trygghet och ett bättre skydd för offren (punkt 79).

16. Eftersom massmedierna och företagssektorn spelar en viktig roll när det gäller att påverka och ändra attityderna till kvinnornas ställning och roll i samhället och uppfattningen om att våld mot kvinnor kan anses vara acceptabelt, uppmanar GREVIO de finska myndigheterna att införa incitament eller på annat sätt främja utvecklingen och uppföljningen av sådana självregleringskrav som innebär att kvinnor framställs på ett icke-stereotypiskt och icke-sexistiskt sätt i massmedierna, även när man i massmedier behandlar våld som kvinnor upplevt (punkt 88).

17. GREVIO uppmanar å det starkaste de finska myndigheterna att vidta lämpliga åtgärder för att skapa etablerade samordnings- och samarbetsstrukturer mellan olika statliga och av staten oberoende aktörer och serviceproducenter i syfte att säkerställa ändamålsenliga former av samarbete mellan olika aktörer som bygger på uppfattningen att våld mot kvinnor och våld i hemmet är könsbaserat våld, och som fokuserar på offrens mänskliga rättigheter och säkerhet samt på deras egenmakt och ekonomiska oberoende. Dessa åtgärder ska innefatta dels anvisningar samt förfaranden för och bestämmelser om samarbete för de myndigheter som behandlar våld mot kvinnor och våld i hemmet, inklusive särskilda former av våld, såsom tvångsäktenskap och "hedersvåld", dels ett system för behandling av denna typ av fall så att erhållen kunskap och erfarenhet kan delas vidare. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att i alla officiella och inofficiella samarbetsstrukturer integrera sådana särskilda stödtjänster för kvinnor som administreras av frivilligorganisationer och som representerar offren i samarbetet mellan olika aktörer (punkt 93).

18. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att säkerställa att man vid de lokala, kommunala och regionala myndigheterna och inom socialservicen inför program som är ämnade att garantera våldsoffers möjligheter att återhämta sig och bli ekonomiskt oberoende. Detta ska göras genom finansiellt stöd, utbildning och tjänster som hjälper offren att få ett arbete. Särskild vikt ska fästas vid att alla kvinnliga våldsoffer och deras barn ska erbjudas en permanent bostad till skäligt pris, framför allt när det gäller offer som inte kan bo kvar i sitt hem och offer som vistats på skyddshem för kvinnor. Vidare ska medvetenheten förbättras när det gäller olika former av våld mot kvinnor samt kultursensitiviteten gentemot de nationella minoriteterna, såsom samerna, och gentemot den speciella situation som de kvinnor som hör till andra särskilda grupper av kvinnor i Finland har. Syftet med denna ökade medvetenhet ska vara att erbjuda ändamålsenligt stöd som anpassas efter varje offers individuella särdrag, rättigheter och behov samt att överstiga språkhinder (punkt 104).

19. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att utarbeta och verkställa kvalitetskrav och kvalitetsbestämmelser som gäller behandlingen av allt slags våld mot kvinnor vid alla hälso- och sjukvårdsanstalter, samt att förbättra hälso- och sjukvårdspersonalens förmåga att identifiera offer för allt slags våld mot kvinnor och på så sätt

kunna ge dem ändamålsenlig vård och hjälp och hänvisa dem till lämpliga specialstödttjänster för kvinnor som en del av samordnade åtgärder (punkt 106).

20. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att vidta åtgärder för att säkerställa tillhandahållandet av sådana specialstödttjänster för kvinnor som utgår från idén om könsrelaterat våld och som erbjuder omfattande, omedelbart stöd på både kort och lång sikt till alla kvinnliga våldsoffer och deras barn i hela Finland. Polisen och de övriga institutionerna ska hänvisa offer direkt till dessa specialstödttjänster för kvinnor och undvika upprepade hänvisningar till dem. Ett proaktivt tillvägagångssätt krävs i synnerhet efter att polisen har ingripit i en våldssituation för att offren säkert ska nås och för att deras möjligheter att utöva sin rätt till skydd och stöd ska garanteras (punkt 111).

28. GREVIO uppmanar starkt de finska myndigheterna att utreda psykiska våldsgärningar och föra dessa vidare till straffrättsliga förfaranden samt att ålägga effektiva straff för sådana gärningar genom att fullskaligt utnyttja tillämpliga bestämmelser i den finska strafflagen. För att alla gärningar som allvarligt kränker en persons psykiska integritet på det sätt som avses i artikel 33 i Istanbulkonventionen ska anses vara straffbara enligt lag så att effektiva straff utdöms för dem uppmanar GREVIO starkt myndigheterna att överväga att ta in en ny bestämmelse i strafflagen som bättre än de gällande bestämmelserna överensstämmer med konventionen (punkt 159).

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-1172 (PDF)
ISBN 978-952-259-828-8 (PDF)